

Izvirni znanstveni članek / Original scientific article

Vloga prve skrbstvene sestre Angele Boškin pri profesionalizaciji slovenske zdravstvene nege: zgodovinska raziskava življenjepisa (1912–1944)

The role of the first 'social care nurse' Angela Boškin in the professionalization of Slovenian nursing care: historical biographical research (1912–1944)

Brigita Skela-Savič

Ključne besede: stroka, profesija, medicinska sestra, skrb, izobraževanje, društvo

Key words: occupation, profession, nurse, care, education, association

red. prof. dr. Brigita Skela-Savič, viš. med. ses., univ. dipl. org., znan. svet.; Fakulteta za zdravstvo Angele Boškin, Spodnji Plavž 3, 4270 Jesenice, Slovenija

Kontaktne e-naslov / Correspondence e-mail:
bskelasavic@fzab.si

IZVLEČEK

Uvod: Razumevanje zgodovine razvoja zdravstvene nege poveča moč in pozitivno samopodobo strokovnjakov, razvije večšine kritičnega mišljenja in delovanja. Cilj raziskave je bil raziskati profesionalno delo Angele Boškin skozi teoretični okvir elementov profesionalizacije v zdravstveni negi.

Metode: Uporabljena sta bila zgodovinsko raziskovanje z idealistično tradicijo in biografski pristop. V vsebinsko analizo in sintezo spoznanj je bilo vključenih 16 virov različne tipologije. Uporabljene so bile naslednje metode: parafraziranje, kronološki klasifikacijski sistem, vsebinska kategorizacija in tematizacija. Zanesljivost in veljavnost raziskave sta bili preverjeni z zunanjo in lastno kritiko virov, vsebinskim ravnovesjem in seznanitvijo z zgodovinskim obdobjem.

Rezultati: Oblikovanih je bilo 122 parafraz, združenih v 31 kategorij in 10 tem, ki opišejo prispevek Angele Boškin k profesionalizaciji slovenske zdravstvene nege v obdobju od 1912 do 1944. Teme so bile osnova za zapis zgodbe in zaključnih spoznanj.

Diskusija in zaključek: Angela Boškin je vzpostavila začetno ekspertizo stroke zdravstvene nege v Sloveniji, začetke njene avtonomije, profesionalne prepoznavnosti in ugleda. S prvo šolo je osnovala razvoj temeljnega strokovnega znanja in standardiziranega izobraževanja. Vzpostavila je avtonomijo dela na področju preventivne mater in otrok na terenu, pripomogla k sprejemu zakonskih podlag za delovanje zaščitne sestre na področju preventivne. Z vodenjem profesionalnega združenja je načrtovala smer razvoja zdravstvene nege ter jo umestila v slovenski in mednarodni kontekst.

ABSTRACT

Introduction: Understanding the history of nursing enhances the capacity and positive self-image of nursing professionals, and helps them develop critical thinking and decision-making skills. The aim of the research was to investigate the professional work of Ms. Angela Boškin through the theoretical framework of professionalization elements in nursing.

Methods: Historical research design with idealistic tradition and biographical approach were used. A total of 16 sources of different typologies were included in content analysis and synthesis of evidence. The methods of paraphrasing, chronological classification system, content categorization, and content themes were used. Reliability and validity of the research were evaluated using external and personal information evaluation, balance of content, and familiarization with the historical period.

Results: A total of 122 paraphrases were produced and subsequently merged into 31 categories and 10 themes describing Ms. Angela Boškin's contribution to the professionalization of Slovenian nursing care in the period 1912–1944. The themes served as the basis for composing the story and drawing conclusions.

Discussion and conclusion: Ms. Angela Boškin provided the initial expertise needed to establish nursing as an occupation in Slovenia and contributed to the development of its autonomy, professional recognition and social esteem. By founding the first school, Ms. Boškin laid the foundations for the development of basic professional knowledge and standardized education. She established the autonomy of preventive care to mothers and children, and contributed to the adoption of a regulatory framework for 'social care nurse' in preventive nursing care. As the head of the nursing association, she set the direction for the development of nursing care, giving it value in Slovenia and internationally.

Uvod

Angela Boškin (1885–1977) je bila prva slovenska šolana skrbstvena sestra, ki je poklicno pot začela 3. februarja 1919 na Jesenicah. Šolala se je na Dunaju, v času, ko je bila Slovenija še del Avstro-Ogrske. Njeno delovno mesto je bilo določeno z dekretom Narodne vlade Srbov, Hrvatov in Slovencev v Ljubljani z dne 27. januarja 1919 na oddelku za socialno skrb. Delovno mesto je bilo po zapisu v *Zdravstvenem obzorniku* (Bole, 1969) poimenovano kot oskrbna sestra s sedežem na Jesenicah. Njena naloga je bila, »da obiskuje matere v času pred porodom in po njem ter jih uči higijene in pravilne nege dojenčka«. V Sloveniji je delovala od leta 1919 do upokojitve leta 1944.

V obdobju, ko je začela delovati, so bila v Evropi nekatera spoznanja o vlogi negovalnega kadra pri obravnavi zdravstvenih problemov že dobro prepoznana. Angela Boškin je v Sloveniji začetnica poklica in stroke zdravstvene nege ter njene profesionalizacije. V letu 2019 praznujemo sto let od začetka njenega poklicnega delovanja, zato je prav, da se ozremo nazaj in poleg osnovnih podatkov o njeni karierni poti poskušamo razumeti njeno vlogo in delovanje v kontekstu takratnega časa ter njen prispevek k razvoju in profesionalizaciji zdravstvene nege v Sloveniji.

Pomen zgodovinskih raziskav v zdravstveni negi

Poznavanje zgodovine razvoja zdravstvene nege v državi in širše učinkuje na javnost in javne analize o vlogi zdravstvene nege v zdravstvenem sistemu in družbi. Razumevanje zgodovine razvoja zdravstvene nege poveča moč in pozitivno samopodobo strokovnjakov, ki delujejo v njej, ter razvije večšine kritičnega mišljenja in delovanja pri izvajalcih in študentih zdravstvene nege (Holme, 2015). Študenti s poznavanjem zgodovine zdravstvene nege razvijejo večšine kritičnega mišljenja in širšo sliko dejavnikov in ovir v razvoju zdravstvene nege v državi (Madsen, 2008). Kelly in Watson (2015) v integrativnem pregledu dvanajstih znanstvenih del ugotavljata, da je v dodiplomskih študijskih programih zdravstvene nege treba poleg predstavljanja pomembnih zgodovinskih osebnosti poudariti tudi ključne organizacijske ideje glede zdravja in bolezni, odnose med poklici, značilnosti dela medicinskih sester, njihov ugled, vodilne ideologije in nasprotovanja. Tako bi poglobili razumevanje pristopov k delu in bolje razumeli profesionalno identiteto, ponos, takratne družbene razmere ter socializacijo profesionalnih vrednot (Alpers, et al., 2012; Toman & Thifault, 2012).

Primerna metoda za globlji vpogled v zgodovino je zgodovinsko raziskovanje, a se v mednarodnem prostoru v zdravstvu in zdravstveni negi ne uporablja pogosto (Lewenson & McAllister, 2015); podobno velja za raziskave v zdravstveni negi v našem prostoru.

Raziskovalci zgodovine zdravstvene nege (Lewenson, 2011; Lewenson & McAllister, 2015) navajajo, da je razumevanje preteklega razvoja stroke izjemnega pomena. Raziskovalcem omogoča prepoznavanje ključnih spoznanj v kontekstu zgodovinskega dogajanja, dosežkov v obvladovanju zdravstvenih problemov v nekem obdobju in njihov učinek na zdravstveno politiko. Slednje omogoča spoznanja o družbi v zvezi s spolnimi, rasnimi, etničnimi vprašanji, ekonomijo in politiko zdravstvene obravnave. Za raziskovanje izbrane zgodovinske teme se lahko uporablja več pristopov – družbeni, feministični, politični, biografski in ekonomski.

Zgodovinski kontekst začetka poklicnega delovanja Angele Boškin

Kot pionirka zdravstvene nege v Evropi je prepoznana Florence Nightingale (1820–1910), ki je dobro razumela takratne zdravstvene probleme in je pri svojem delu razvila mnogo strokovnih inovacij. Poleg znanja, ki ga je pridobila s šolanjem v Angliji, se je učila iz izkušenj neposredne prakse ter na osnovi sistematičnih opazovanj in spoznanj reformirala delovne pristope. Pomembno je prispevala k začetkom izobraževanja in usposabljanja v zdravstveni negi ter zgodnji dobi profesionalizacije zdravstvene nege v svetu. Njeno delo ni učinkovalo samo na razvoj zdravstvene nege, temveč tudi na razvoj zdravstva (Stelle, 2017). V delu *Notes on Nursing*, ki velja za prvo knjigo o zdravstveni negi, je zapisala, da morajo medicinske sestre vztrajati in biti vodilne pri zdravstvenih reformah ter ne smejo sprejeti dejstva, da se ne da nič narediti (Nightingale, 1859 cited in Stelle, 2017). S svojo vztrajnostjo in konsistentnostjo je prispevala k razvoju prvih standardov zdravstvene nege. Poudarjala je krepitev zdravja, zmanjšanje tveganj in preprečevanje bolezni (Stelle, 2017). Kljub temu je niso podpirali vsi predstavniki medicine, ki je bila takrat že uveljavljen poklic. Menili so namreč, da je za negovalni kader potreben manjši obseg usposabljanja in njegova podrejenost medicini. Dvig stopnje izobrazbe v zdravstveni negi znotraj medicine še danes pogosto ni dobro sprejet, kar se odraža v slabšem medpoklicnem sodelovanju. Nightingalova se je v zdravstveni negi soočala z močjo in vsiljeno hierarhijo medicine, kar je pripomoglo k tekmovalnosti in ločevanju strokovnih pogledov. Slednje se je kulturno preneslo v poznejša obdobja medpoklicnega sodelovanja (MacMillan, 2012).

To, kar Florence Nightingale pomeni za Veliko Britanijo, Angela Boškin pomeni za Slovenijo. V času prve svetovne vojne je na Dunaju delovala kot kvalificirana negovalka; leta 1918 je zaključila šolanje na šoli za socialnozdravstveno delo za poklic skrbstvene sestre (Skela-Savič, 2007, 2016; Korenčan, 2009). While (2014) obdobje prve svetovne vojne opiše kot čas, ko so se že zelo uveljavila spoznanja Florence Nightingale o antisepsi,

izboljšale pa so se tudi kirurške tehnike, anestezija; uveljavilo se je spoštovanje do šolanega negovalnega kadra in potreba po njem. Poleg tega so sprejeli, da medicinska sestra na pacientovem domu zelo pomembno prispeva k obvladovanju problemov takratnega javnega zdravja. Angleži so že leta 1874 razvili profil »district nurse« in z aktom o registraciji medicinskih sester na terenu leta 1919 ustanovili združenje medicinskih sester in uredili njihovo registracijo kot obvezni del usposabljanja za zdravstveno nego na terenu. Poimenovali so ga *Queen's Nurses*. To je tudi čas, ko je Angela Boškin začela svojo poklicno pot na delovnem mestu oskrbne sestre na Jesenicah. Opravljala je patronažno dejavnost med ljudmi na terenu (Mugerli, 2015).

Proučevani okvir profesionalizacije zdravstvene nege

Danes profesionalizacija zdravstvene nege pomeni, da delo temelji na postavljenih strokovnih standardih in poklicnih kompetencah, kar pomembno učinkuje na zdravje ljudi in interes za delo v tem poklicu (Palese, et al., 2014). Skozi zgodovino razvoja člani določenega poklica in stroke stremijo k njegovemu razvoju, družbeni prepoznavnosti in profesionalizaciji. Teoretični okvir poklica so analizirali številni avtorji. Pomembno je, da imajo ne glede na strokovno področje vsi poklici skupne temeljene elemente, ki so bili prepoznani s pomočjo raziskovalnega dela (Bixler & Bixler, 1959; Schein & Kommers, 1972; Quinn & Smith, 1987; Miller, et al., 1993; Lindberg, et al., 1998; Muller, 2018; Gunn, et al., 2019). Prepoznavnost teh elementov vodi v družbeno in akademsko priznanje zdravstvene nege (Bixler & Bixler, 1959; Quinn & Smith, 1987; Miller, et al., 1993; Lindberg, et al., 1998; Skela-Savič, 2017a; Gunn, et al., 2019). Ti elementi, ki smo jih v našem prostoru na osnovi večletnega raziskovalnega dela terminološko prilagodili zdravstveni negi in so aplikativni tudi za druge zdravstvene poklice, so: (1) sistematično temeljno znanje, ki daje okvir delu v klinični praksi; (2) standardizirano visokošolsko izobraževanje kot pogoj za samostojno klinično delo; (3) zavezanost k izvajanju zdravstvenih storitev, ki koristijo posamezniku in skupnosti; (4) člani poklica zagotavljajo avtonomijo, zanesljivost in odgovornost delovanja v sistemu zdravstvene obravnave; (5) storitve so kontrolirane s standardi dela, spremljanjem kakovosti in izboljševanjem prakse, varnostjo pacientov in kodeksom etike delovanja; (6) člani poklica pripadajo profesionalnemu združenju in njegovim aktivnostim (Skela-Savič, 2009, 2014, 2017a, 2017b, 2017c, 2018; Skela-Savič, et al., 2011, 2016, 2017a, 2017b). Navedbo »klinično delo« razumemo na primeru zdravstvene nege kot delo diplomirane medicinske sestre ali zdravstvenika z zdravo in bolno populacijo v vseh življenjskih obdobjih.

Vsekakor je poznavanje zgodovine razvoja zdravstvene nege izjemnega pomena. Namenjeno

ni sodbi o preteklih obdobjih z današnjimi znanji in vrednotami, temveč razumevanju, kako se je zdravstvena nega v preteklosti odzivala, razvijala in prilagajala glede na takratne družbene, politične, ekonomske in kulturne izzive (Holme, 2015). S temi spoznanji bomo lažje razumeli sedanost zdravstvene nege in načrtovali njeno prihodnost.

Namen in cilji

Namen in cilj raziskave sta bila raziskati profesionalno delo Angele Boškin skozi teoretični okvir elementov profesionalizacije v zdravstveni negi, kot jo poznamo danes. Zastavljeno je bilo naslednje raziskovalno vprašanje:

– Kakšen je prispevek Angele Boškin k razvoju elementov profesionalizacije slovenske zdravstvene nege v obdobju 1919–1944?

Metode

Dizajn raziskave

Uporabili smo zgodovinsko raziskovanje, ne da bi razumeli preteklost, temveč da bi lažje pojasnili sedanost ter prihodnje odnose in pojave. Metodološko ustrezna interpretacija zgodovine zdravstvene nege, povezana s trenutnimi trendi, izzivi in področji profesionalnega interesa, ima pomembno vlogo pri njenem razvoju (Fitzpatrick, 2001; Lewenson, 2011). Gre za eno najstarejših raziskovalnih metod, ki sega v čas antičnih Grkov (Lewenson & McAllister, 2015).

Izbrali smo idealistično tradicijo zgodovinskega raziskovanja, ki uporablja kvalitativni pristop obdelave podatkov (Lewenson, 2011). Njen cilj je, da se raziskovalec poglubi v »žive izkušnje, zapise« iz preteklosti, razume dogajanje in dogodke, vlogo posameznika z upoštevanjem časa, prostora in situacije, iz katerih lahko generira nove ideje za sedanost. Izbrana tradicija zahteva jasen zapis o namenu raziskave, potrebno je znanje in razumevanje zgodovinskega obdobja proučevanja. Aplikativnost zgodovinske raziskave vidimo v učinkih na razumevanje izobraževanja, razvoja in upravljanja področja ter na njegovo vlogo v družbi (Lewenson, 2011). Pripomore k oblikovanju odločitev za prihodnost in izogibanju napakam iz preteklosti (Fitzpatrick, 2001). V okviru opisane tradicije smo izbrali biografski pristop po Lewensonu (2011), ki ga Fitzpatrick (2001) poimenuje proučevanje »velikih osebnosti«, zaslužnih za pomembne spremembe, in njihove moči v določenem družbenem kontekstu.

Tematski okvir zbiranja podatkov

Na izbor podatkov vpliva izbrani tematski okvir (Fitzpatrick, 2011, pp. 230–237); v našem primeru so to v uvodu navedeni elementi profesionalizacije

Tabela 1: *Avtorji, naslovi in tipologija virov, vključenih v raziskavo*
Table 1: *Authors, titles and typology of sources included in the research*

Št. / No.	Avtor / Author	Lokacija vira / Location of source	Naslov / Title	Tipologija / Typology (Fitzpatrick 2001)
1	Bole, 1969	Elektronska baza OZN	Naša prva medicinska sestra Angela Boškinova	Interpretativni kronološki zapisi o osebi
2	Hočevnar-Kuharič, 1969	Elektronska baza OZN	Dispanzerji in posvetovalnice za otroke v SR Sloveniji	Interpretativni kronološki zapisi o dogodkih
3	Jarnovič, et al., 1969	Elektronska baza OZN	Iz društvenega življenja	Interpretativni kronološki zapisi o društvu
4	Anon, 1970	Elektronska baza OZN	Gradivo II. skupščine zveze DMS Slovenije dne 5. in 6. XII. 1969	Poročilo dogodka, povzetki srečanja
5	Uredništvo, 1970	Elektronska baza OZN	Osebnosti – o srečanju z Angelo Boškin	Zapis o osebi in dogodku
6	Gradišek, 1970	Elektronska baza OZN	Petdeset let dela in oblikovanja medicinske sestre na Slovenskem	Interpretativni kronološki zapisi o dogodkih
7	Gradišek, 1974	Elektronska baza OZN	Jubilejna skupščina Zveze društev medicinskih sester Slovenije: 50 let zdravstvenega strokovnega šolstva na Slovenskem	Interpretativni kronološki zapisi o dogodkih
8	Merljak, 1974	Elektronska baza OZN	Jubilejna skupščina Zveze društev medicinskih sester Slovenije: 50. obletnica ustanovitve šole za medicinske sestre na Slovenskem	Interpretativni kronološki zapisi o dogodkih
9	Miloradović, 1978	Elektronska baza OZN	Petdesetletnica strokovnega društva medicinskih sester na Slovenskem	Interpretativni kronološki zapisi o dogodkih
10	Zaletel & Šušteršič, 2005	Elektronska baza OZN	Ob 50-letnici izobraževanja iz zdravstvene nege	Interpretativni kronološki zapisi o dogodkih
11	Jakšič & Hauc, 2008	COBISS+	Angela Boškin [Videoposnetek]: poti k ljudem	Televizijski intervju
12	Rožman, 2007	COBISS+	Angela Boškin (1885–1977): prva medicinska sestra in socialna delavka v Sloveniji in Jugoslaviji (Rožman, Irena, 2007); članek – sestavni del v prispevku Pozabljena polovica: portreti žensk 19. in 20. stoletja na Slovenskem	Interpretativni zapisi v strokovni monografiji
13	Korenčan, 2009	COBISS+	Življenje in delo Angele Boškin, prve šolane medicinske sestre na Slovenskem	Interpretativni zapisi v strokovni monografiji
14	Rehar Sancin, 2012	COBISS+	Angela Boškin, prva medicinska sestra v Sloveniji (1885–1977), v prispevku Nojevo pero, 1. del, (Rojstvo 20. stoletja v znamenju primorskih žena, rojenih do leta 1900)	Interpretativni zapisi v strokovni monografiji
15	Štepec, 2014	COBISS+	Take vojne si nismo predstavljali: 1914–1918	Interpretativni zapisi v strokovni monografiji
16	Zupanič Slavec, 2005	COBISS+	Razvoj javnega zdravstva na Slovenskem med prvo in drugo svetovno vojno	Interpretativni zapisi v znanstveni monografiji
17	Keršič & Klemenc, 2017	COBISS+	Ustanovitev, organizacijske sheme in žigi	Interpretativni zapisi v strokovni monografiji

Legenda / Legend: OZN – Obzornik zdravstvene nege / Slovenian Nursing Review; COBISS+ – Co-operative Online Bibliographic System & Services / Kooperativni online bibliografski sistem in servisi

zdravstvene nege (Skela-Savič, 2009, 2014, 2017a, 2017b, 2017c, 2018; Skela-Savič, et al., 2011, 2016, 2017a, 2017b), ki smo jih poenostavili na razvojno obdobje v času poklicnega dela Angele Boškin. Poenostavljen tematski okvir zbiranja in razvrščanja podatkov ter njihove poznejše obdelave je obsegal:

- znanje in sposobnosti v zdravstveni negi,
- izobraževanje v zdravstveni negi,
- izvajanje storitev v zdravstveni negi,

- avtonomijo, zanesljivost in odgovornost izvajalcev,
- kontrolo storitev in obstoječe standarde,
- profesionalno združenje in aktivnosti.

Vzorec virov

Glede na izbrani tematski okvir smo se osredotočili na dokumentirane pisne vire, dostopne v knjižnicah in podatkovnih bazah, posebej na zapise o poklicnem in

strokovnem delu Angele Boškin. Zapise pod ključnima besedama »Angela Boškin« smo iskali v Cobissu in elektronski bazi revije *Obzornik zdravstvene nege* (OZN). Iskanja virov nismo časovno omejili, uporabili smo ključni besedi »Angela Boškin«. Ti dve bazi smo izbrali zato, ker smo ocenili, da vsebujeta največ dokumentiranih zapisov o profesionalizaciji zdravstvene nege in Angele Boškin. Cobiss ponudi 186 zadetkov; odstranili smo vse neustrezne, ki so se v naboru pojavili, ker vsebujejo besedno zvezo »Angela Boškin« (npr. Fakulteta za zdravstvo Angele Boškin, tekmovanje srednjih šol, poimenovano po Angele Boškin, strokovni seminar, poimenovan po Angele Boškin). V pregled smo uvrstili 24 virov z naslednjimi okvirnimi tipologijami: film, dokumentarni ($n = 1$), informativni časopis ($n = 4$), knjiga ($n = 2$), diplomsko delo ($n = 1$), knjiga v angleškem jeziku ($n = 2$), strokovna monografija ($n = 2$), časopis, dnevni ($n = 4$), strokovni članek OZN ($n = 3$), leksikon ($n = 1$), zbornik predavanj ($n = 2$), mednarodni strokovni zbornik ($n = 1$), revija za ženske ($n = 1$). V končno analizo in obdelavo smo vključili 7 virov (Tabela 1).

V elektronski bazi revije *Obzornik zdravstvene nege* dobimo 97 zadetkov. Izločili smo neustrezne, najpogosteje zaradi imena »Fakulteta za zdravstvo Angele Boškin«. V pregled smo uvrstili 22 virov z naslednjimi okvirnimi tipologijami: zapis ob obletnici ($n = 6$), osebne vesti ($n = 3$), predstavitev oseb ($n = 4$), uvodnik ($n = 3$), strokovni prispevek ($n = 3$), iz društev ($n = 2$), gradivo skupščine ($n = 1$). Končna obdelava je zajela 10 virov (Tabela 1).

Skupaj smo v končno analizo in obdelavo vključili 17 virov (Tabela 1): 16 sekundarnih virov in en primarni vir v obliki videoposnetka, dostopnega na spletni strani RTV. Primarni vir je lahko pisni ali ustni – glede na zapis ali govorjenje proučevane osebe. Sekundarni viri so verodostojni zapisi o osebi in dogodkih v času njenega dela, interpretativni zapisi, poročila dogodkov, članki o dogodkih, zapisi iz sestankov, strokovnih srečanj, povzetki srečanj, pripovedni opisi oseb, ki so se udeležile (ali ne) določenih dogodkov (Fitzpatrick, 2001).

Zanesljivost in veljavnost

Sledili smo smernicam Quality Scale for Historical Research Papers (QSHRP) (Kelly & Watson, 2014). Zanesljivost zgodovinske raziskave je povezana z lastno kritiko dobljenih primarnih in sekundarnih podatkov. Fitzpatrick (2001) pravi, da se sekundarni viri lahko jemljejo kot zanesljivi – včasih celo bolj kot primarni intervjuji – v primerih, ko so slednji preveč usmerjeni vase, vsebujejo preveč prispevkov in vključujejo selektivni spomin. V našem primeru smo imeli en dostopni primarni vir – televizijsko oddajo (Jakšič & Hauc, 2008), v kateri so posnetki intervjuja z Angele Boškin, izvedenega leta 1970. Odgovori Angele Boškin se ujemajo z zapisi v sekundarnih virih. Poleg tega nam je celosten vpogled v življenjepisa Angele Boškin omogočal še en sekundarni vir – diplomsko delo Korenčanove (2009). Da bi zagotovili čim večjo

zanesljivost podatkov, smo pri obdelavi podatkov v skladu z usmeritvami (Fitzpatrick, 2001; Lewenson, 2011) v različnih zapisih nenehno iskali ravnovesje in bili pozorni na neskladja. Zato smo primarni vir (Jakšič & Hauc, 2008) poslušali v večkratnih sekvencah, s katerimi smo potrjevali izrečeno v intervjuju in zapisih sekundarnih virov.

Za veljavnost je izjemnega pomena ocena zunanjske kritike, ki oceni kakovost virov, vključenih v analizo. V ospredju je ocena avtentičnosti, izvora in izvirnosti virov (Fitzpatrick, 2001). Zato smo vključili strokovnjakinji, ki se že desetletja v okviru strokovnega društva v zdravstveni negi ukvarjata z raziskovanjem zgodovine zdravstvene nege v Sloveniji. Dodatni viri niso bili predlagani, upoštevali pa smo predloge popravkov pri rabi določenih terminov. Da bi lažje razumeli zgodovino, vrednote, pričakovanja, tenzije, konflikte, čas in kulturo, v kateri je Angela Boškin poklicno živela, smo prebrali zapise o zgodovini zdravstva in zdravstvene nege opisanega obdobja (Ivančič Lebar, 2008; Terseglav Tomazin & Mihelič Zajec, 2010; Lačen-Benedičič, 2015; Mugerli, 2015; Zupanič Slavec, 2005, 2017).

Opis poteka raziskave in obdelave podatkov

Raziskovalni proces, povzet po več avtorjih (Fitzpatrick, 2001; Lewenson & McAllister, 2015), vključuje sledeče korake: 1) prepoznavanje področja interesa, 2) postavljanje vprašanja, 3) formuliranje naslova, 4) pregled primarnih in sekundarnih virov, 5) interpretacija podatkov, 6) pripovedovanje zgodbe. Zgodbo lahko nadomesti tematska analiza podatkov po Lewensonu (2011). Uporabili smo jo tudi v našem primeru in v razpravi oblikovali zgodbo. Izbira interesa mora prispevati k raziskovanju področja. Pri tem je pomembno raziskovalčevo dobro poznavanje področja interesa in zgodovinskega okvira proučevanja, s čimer sta povezana postavitev vprašanj in naslov raziskave. Naslov mora odražati vsebino in obdobje proučevanja (Fitzpatrick, 2001; Lewenson & McAllister, 2015). Podatke smo zbirali in sekvenčno obdelovali od septembra 2018 do januarja 2019.

Podatke smo obdelali z naturalističnim pristopom. Najprej smo izbrane dokumentirane vire večkrat prebrali in oblikovali konsistenten pisni okvir poteka profesionalnega udejstvovanja Angele Boškin. Nato smo po Fitzpatricku (2001) oblikovali kronološki klasifikacijski sistem, kar nam je pomagalo pri uvrščanju in integraciji podatkov ter najdenih vsebinskih zapisov, ki so bili osnova za organiziranje besedil in kasnejšo analizo in interpretacijo. Naš cilj je bil vzpostaviti odnose in povezave med opisi v različnih dokumentih. Sledili sta vsebinska analiza in sinteza spoznanj. Uporabili smo parafraziranje (P), ki je ena od značilnih obdelav v zgodovinskem raziskovanju; neposredno citiranje se uporablja pomembno manj. Sledili smo usmeritvam za obdelavo podatkov po Lewensonu (2011). Naslednja faza

vključuje oblikovanje vsebinskih kategorij (K), iz katerih smo razvili tematske ugotovitve (T), ki niso bile več vezane na kronološko udejstvovanje, temveč na vsebino spoznanj o poklicnem delu Angele Boškin.

Rezultati

Dobili smo 122 parafraz, ki smo jih združili v 31 kategorij in iz njih oblikovali 10 tematskih spoznanj. Parafraze izhajajo neposredno iz pregledanih virov in predstavljajo vsebinsko in kronološko umestitev mejnikov v profesionalnem delu in razvoju Angele Boškin. Tabela 2 vsebuje natančen prikaz oblikovanih parafraz, virov, ki smo jih uporabili pri njihovem oblikovanju, in iz njih razvite vsebinske kategorije. V parafrazah smo stremeli k ohranjanju jezika in sloga pisanja, kot se je uporabljal v izvornih besedilih. V nadaljevanju z uporabo dobljenih kategorij in parafraz opišemo nekatere ključne mejnike profesionalne poti Angele Boškin.

Obdobje spremljanja lika in dela Angele Boškin pričnemo z letom 1912, ko je živel pri bratu na Dunaju. Poleg poslanstva, ki so ji ga namenili njeni starši, je želela še več, kar smo vsebinsko poimenovali »iskanje življenjskega smisla v poklicnem udejstvovanju« (K1). Tej želji je zelo vztrajno sledila in uspešno »zaključila šolanje za negovalko in dobila službo« (K2) na priznani kliniki na Dunaju ter postala asistentka pri doc. dr. Wagnerju (P6). Kot »kvalificirana negovalka in glavna sestra bolnišnice« (K4) se je aktivno udeleževala v prvi svetovni vojni in v zadnjem vojnem letu šolanje nadaljevala na Dunaju. Postala je »skrbstvena sestra« (K4) – »diplomira 30. 10. 1918« (K5). V diplomu (op. nekateri menijo, da gre za spričevalo, vendar le to v času izvedbe raziskave še ni jasno) najdemo zapis, da je usposobljena za poklicno opravljanje socialne skrbstvene dejavnosti na vseh področjih javne zdravstvene nege (P14). Prvotno je bila poslana na delo v Trst (P15), vendar po razpadu Avstro-Ogrske dekret ni bil več veljaven, zato se je vrnila v Ljubljano in tam iskala službo. Pri tem je imela velike težave, saj so imele bolnišnice pogodbe, sklenjene z redovnicami (P17). »Alojzija Štebi je prepoznala dobrobit izobrazbe Angele Boškin« (K6) kot prve šolane zdravstvene socialne delavke (P19). Angela Boškin je v okviru priprav na novo službo »spoznala družbene razmere, prisotnost konservativizma vseh slojev in monopol redovnic« (K7) pri reševanju zdravstvenih in socialnih razmer.

Angela Boškin je delo začela 3. februarja 1919 na Jesenicah kot »začetnica poklica skrbstvene sestre« (K8) v takratni državi Srbov, Hrvatov in Slovencev. »Revščina, lakota, slab odnos do zdravja otrok in družbena klima do zdravja in oskrbe jo presenetijo« (K9). Soočila se je s splošnim nezanimanjem za skrb za otroke (P29) tako pri revnih kot bogatih in nezaupanjem delavskega ljudstva do gospode (P30). »Strokovno se poveže in oblikuje delovni pristop do ljudi v okolju« (K10) tako, da vzpostavi dobro sodelovanje z dr. Kogojem, ki jo prepozna kot

dragoceno pomoč zdravstveni službi (P33), poveže se z babcami (P34) na Jesenicah. Enako uspešna je pri prepoznavanju političnih nazorov in »povezovanju s civilno družbo in ključnimi deležniki izven zdravstva in sociale« (K11), kot so župan, župnik, kmetje, dobrodelne organizacije. Poleg tega »zazna nemoč in razmišlja o socialnozdravstveni zaščiti v zahodni Evropi« (K12). »Razvije novo metodo dela, posvetovalnico za matere in dojenčke« (K13). Predlog podpreta dr. Kogoj in ga. Štebi. Posvetovalnica začne delovati 1. avgusta 1919; prebivalstvo skrbstveni sestri začne zaupati (P48). »Metoda dela posvetovalnice se razširi po Sloveniji, zaposli se nove oskrbne sestre« (K14). Sledi »premestitev v Ljubljano, kjer Angela Boškin sodeluje pri vzpostavitvi socialnozdravstvene zaščite otrok v Sloveniji« (K15). Za svojo sodelavko jo predlaga pediater dr. Ambrožič (P54). Sodeluje pri postavitvi prvega zavoda za varstvo otrok, ki je vključeval dečji in materinski dom, mlečno kuhinjo in otroški dispanzer (9. julij 1923) (P57). Postane »prva glavna sestra Zavoda za socialno in higiensko zaščito dece« (K16) in prva strokovno usposobljena sestra v zavodu (P59). Spopada se z neznanjem, saj so pri javno vplivnih ljudeh prisotni nazadnjaški nazori glede skrbi za revne in bolne otroke (P60).

Naslednji pomembni mejnik je konec leta 1923, ko je bila ustanovljena enoletna šola z monovalentnim programom za sestre; šolanje za poklic »otroška zaščitna sestra« (P61) se začne 3. januarja 1924. »Angela Boškin je bila med ustanovitelji enoletne Šole za sestre v sestavi Zavoda za socialno in higiensko zaščito dece« (K17). Namen šole je bil izobraziti sestre za področje zaščite dojenčkov in majhnih otrok, zaščite mladine, posvetovanja z materami in poklicno varuštvo, jaslic, dnevne zaščite, vrtcev, domov za varstvo mladine, ogroženih, zapuščenih in zanemarjenih, zaščite bolnih, sirot, revnih in jetičnih (P62). Angela Boškin je na šoli nostrificirala spričevalo iz Dunaja, bila prva generacija učenk in inštruktorica za patronažno službo ter glavna sestra zavoda, naslednja leta pa inštruktorica (P63). Prične se »intenziven razvoj šole za diplomirane sestre, ki od 1931 postane triletna Šola za zaščitne sestre« (K18). Program šolanja se je leta 1927 vsebinsko razširil in podaljšal na dve leti, leta 1931 na tri leta, kar je z nekaterimi modifikacijami (več v tabeli 2, K18) obveljalo do leta 1945 (P67, 69). Angela Boškin je na šoli delala do leta 1926, ko je bila premeščena v »posvetovalnico za matere in otroke« (K19) v Trbovlje (P64). Po premestitvi je bila kot sodelavka strokovnega društva vključena v razvoj šole (P65). V Trbovljah je doživela veliko revščine, pomanjkanja in izkoriščanja; posvetovalnica je bila opuščena. Spodbujala je ljudi, naj ne klonejo, poučevala mlada dekleta. V trboveljski gospodinjski šoli je predavala o higieni in negi dojenčka (P75). Udeleževala se je shodov in zborovanj za pravice žensk do izobrazbe in poklica (P83). Zaradi njene družbene angažiranosti ni imela podpore pri enem od dveh zdravnikov (P76).

Tabela 2: Kronološka razvrstitev rezultatov vsebinskega parafraziranja (parafraze) in oblikovanje nadpomenk (kategorije)
Table 2: Chronological classification of content paraphrasing results (paraphrases) and formation of hyponyms (categories)

Št. / No.	Kategorije / Category (K)	Obdobje / Period	Parafraze / Paraphrases (P; št. vira iz tabele 1 / P; No. of source in Table 1)
<i>Angela Boškin, parafraze in vsebinske nadpomenke (K)</i>			
1	Iskanje življenjskega smisla v poklicnem udejstvanju	Pri bratu na Dunaju (1905–1912)	Plave sestre – šolane negovalke (P1; 1, 13, 14). Prekipejajoča življenjska energija (P2; 1, 13, 14). Ne želi ostati gospodinja (P3; 1, 13, 14).
2	Zaključila šolanje za negovalko in dobila službo, 1914	Dunaj (1912–1915)	Dvoletno praktično delo in predavanja za negovalko, šolanje zaključila 1914 (P4; 1, 13, 14, 15). Hitro poklicno napredovanje, kot šolajoča negovalka nadomešča oddelčno sestro na oddelku za novorojenčke (P5; 1, 4, 13, 14). Asistentka na takrat znani kliniki pri ginekologu doc. dr. Wagnerju (P6; 1, 13, 14, 15).
3	Kvalificirana negovalka v prvi svetovni vojni, glavna sestra bolnišnice	Dunaj (1915–1917)	Dela v sanitetni ekipi rehabilitacijskega oddelka švedske misije v bolnišnici mednarodnega Rdečega križa (P7; 1, 12, 13, 14, 15). Leta 1917 postane glavna sestra v rezervni vojaški bolnišnici (P8; 1, 13, 14, 15). V težkih razmerah v vojaški bolnišnici uvede individualne zaposlitve bolnikov (P9; 1, 13, 14, 15).
4	Leta 1918 nadaljuje šolanje za poklic »skrbstvena sestra«	Dunaj (1918)	Nova šola za socialnozdravstveno delo za »skrbstvene sestre« (P10; 1, 8, 13, 14, 16). Boškinova je slušateljica druge generacije, edina Slovenka (P11; 1, 4, 8, 13, 14). Sprejemajo kvalificirane bolniške negovalke in ženske, ki so se izkazale v socialnih organizacijah in ustanovah (P12; 1, 13, 14).
5	Šolanje zaključila 30. oktobra 1918, razpade Avstro-Ogrska	Dunaj, Ljubljana (1918)	V času študija zanimanje preusmeri od tuberkuloznega delovanja k zaščiti mater in otrok (P13; 1, 13, 14). Diplomira 30. oktobra 1918, »usposobljena za poklicno opravljanje socialne skrbstvene dejavnosti na vseh področjih javne zdravstvene nege«, razpade Avstro-Ogrska (P14; 1, 4, 13, 14). Prvotno načrtovana za delo v Trstu, dekret ne velja več (P15; 1, 13).
6	Išče službo v Ljubljani, Alojzija Štebi prepozna pomen njene izobrazbe	Ljubljana (december 1918–januar 1919)	Službo išče v Ljubljani, v novi državi Srbov, Hrvatov in Slovencev (P16; 1, 13, 14). Službe ne dobi, bolnišnice so imele sklenjene pogodbe z redovnicami (P17; 1, 13, 14). Minister Kristjan jo napoti k Alojziji Štebi, nadzornici za mladinsko varstvo, ki se zavzema za varstvo mater in otrok ter je znana javna delavka in aktivna socialistka (P18; 1, 13, 14). Alojzija Štebi je bila med ustanovitelji prvih socialnih in socialnozdravstvenih zavodov v Sloveniji; prva spozna vrednost šolane zdravstvene socialne delavke (P19; 1, 13, 14).
7	Spozna konservativizem vseh slojev in monopol redovnic	Ljubljana (december 1918–januar 1919)	Prisoten je konservativizem vseh slojev, ki preprečuje delo na področju socialnozdravstvene zaščite (P20; 1, 13, 14). Reševanje težkih socialnih razmer je v rokah redovnic (P21; 1, 14). Monopol redovnic, ki težje socialne razmere rešujejo primitivno, s samaritanskim pristopom in zbiranjem darov (P22; 1, 13, 14). Štebjeva ji opiše bedo in neprosvetljenost delavskih naselij (P23; 1, 13).
8	Angela Boškin, začetnica poklica »skrbstvena sestra«, 3. februarja 1919 na Jesenicah	Jesenice (1919–1922)	Spisan prvi dekret v Sloveniji in takratni Jugoslaviji o nastanitvi skrbstvene sestre (27. januarja 1919); nameščena kot oskrbna sestra (P24; 1, 8, 13, 14). Prvi šolan pristop do zdravja mater in otrok se začne na Jesenicah (3. februarja 2019) s prvo skrbstveno sestro Angelo Boškin (P25; 1, 4, 10, 13, 14). Zapisane naloge skrbstvene sestre v dekretu – obiski mater pred porodom, učenje o higieni med porodom in po njem, učenje pravilne nege dojenčka (P26; 1, 13, 14).

Se nadaljuje / Continues

Št. / No.	Kategorije / Category (K)	Obdobje / Period	Parafraze / Paraphrases (P; št. vira iz tabele 1 / P; No. of source in Table 1)
9	Revščina, lakota, slab odnos do zdravja otrok ter družbeni odnos do zdravja in oskrbe jo presenetljivo	Jesenice (1919–1922)	Ljudje so izčrpani, sestradani, otroci zaostali v razvoju, manjkajo očetje (P27; 1, 13, 14). Ljudje jo sprejemajo začudeno, ker se zanima za najmlajše: »Kaj, tole ste prišli pogledat?« (P28; 1, 13, 14). Zanimanje za zdravje otrok ni spoštovano, ne pri revnih ne pri bogatih (P29; 1, 13, 14). Spozna nezaupanje delavskega ljudstva do gospode (P30; 1, 13, 14). Pazi, da je delavci ne bi umestili med gospodo, ravna tenkočutno (P31; 1, 13, 14). Uči o higieni in negi matere in dojenčka (P32; 1, 13, 14).
10	Strokovno se poveže in oblikuje delovni pristop do ljudi v okolju	Jesenice (1919–1922)	Angela Boškini najprej obišče dr. Kogoja, ki jo prepozna kot dragoceno pomoč zdravstveni službi (P33; 1, 13, 14). Pogovori se z babicami; prepriča jih, da jim bo lajšala delo, ki se bo dopolnjevalo (P34; 1, 13, 14). Pridobi naslove novorojencev in ogroženih družin (P35; 1, 13, 14). Dr. Kogoj upošteva njeno pobudo, naj ljudi obišče na domu (P36; 1, 13, 14). Začne s povezovanjem znotraj zdravstva in sociale (zdravniki, babice, seznami ogroženih družin) (P37; 1, 13, 14).
11	Poveže se s civilno družbo in ključnimi deležniki izven zdravstva in sociale	Jesenice (1919–1922)	Angela Boškini spozna svetovne in politične nazore političnih strank (socialdemokrati, klerikalci, nacionalisti) (P38; 1, 13, 14). Poveže se s predstavniki skupin izven zdravstva in sociale (županom, strankami, župnikom, kmeti, dobrodelno žensko organizacijo ...) (P39; 1, 13, 14). Pridobi premožne kmete in s tem pomoč v hrani, da v hiše ni vstopala praznih rok (P40; 1, 13, 14). Poveže se z dobrodelnim ženskim društvom (P41; 1, 13, 14).
12	Zazna nemoč, razmišlja o socialnozdravstveni zaščiti v zahodni Evropi	Jesenice (1919–1922)	Angela Boškini postane utrujena od peščenja, nemoči ob najbolj ogroženih porodnicah in otrocih, saj jih ni mogla napatiti v bolnišnico (P42; 1, 13). Spopada se z malodušjem: »A lahko narediš kaj več?« (P43; 1, 13). Razmišlja o znanju iz šolanja, kako pristopajo k socialnozdravstveni zaščiti v zahodni Evropi (P44; 1, 13).
13	Razvije novo metodo dela: posvetovalnico za matere in dojenčke; ki deluje od 1. avgusta 1919	Jesenice (1919–1922)	Angela Boškini zasnuje posvetovalnico, v kateri želi matere naučiti pravilnega hranjenja in negovanja otrok ter njihove zaščite pred škodljivimi vplivi okolja (P45; 1, 13, 14). Predlog predstavi dr. Kogoj in ga prepriča, da bi enkrat na teden ali dva tedna pregledoval dojenčke, ona pa bi matere učila o negi in prehrani dojenčka ter osebni higieni (P46; 1, 13, 14). Štebjeva potrdi predlog o ustanovitvi »posvetovalnice za matere in dojenčke«, ki predstavlja nov žarek upanja (P47; 1, 13). Led je prebit, posvetovalnica začne delovati 1. avgusta 1919; prebivalstvo začne zaupati skrbstveni sestri (P48; 1, 6, 13).
14	Metoda dela posvetovalnice za matere in dojenčke se razširi po Sloveniji; zaposlilo nove oskrbne sestre	Jesenice, Trbovlje, Maribor (1919–1922)	Štebjeva pridobi za delo v posvetovalnici še Olgo Cvahte in Pavlo Bones. Predlog Angele Boškini se razširi (P49; 1, 13, 14). S posvetovalnico se začne bolj organizirano delo, ki vključuje več materialne pomoči revnim (izposojevalne košare – perilo, hrana, postrežnica) (P50; 1, 4, 8, 13). Pomoč revnim postane bolj organizirana, dodeli se prispevek za porod in otroško opremo za delavske družine (P51; 1, 13, 14). Vcepljanje higienskih navad vsej družini in širši okolici; leta 1941 je že 33 posvetovalnic, prva leta 1919 na Jesenicah (P52; 1, 2, 13).

Se nadaljuje / Continues

Št. / No.	Kategorije / Category (K)	Obdobje / Period	Parafraze / Paraphrases (P; št. vira iz tabele 1 / P; No. of source in Table 1)
15	Premestitev v Ljubljano, sodeluje pri vzpostavitvi socialnozdravstvene zaščitne otrok v Sloveniji, 1922	Ljubljana (1922–1926)	Angela Boškin maja 1922 zapusti Jesenice; nadomesti jo Vika Kecejl, ki nadaljuje sodelovanje z dr. Kogojem (P53; 1, 13). Pediatr dr. Ambrožič Angelo Boškin povabi v Ljubljano, da mu pomaga pri načrtih za organizacijo socialnozdravstvene zaščitne otrok v Sloveniji (P54; 1, 2, 4, 8, 13, 14, 16). Dr. Ambrožič pridobi podporo naprednih ženskih krogov in organizacij (P55; 1, 8, 13). Angela Boškin z velikimi napori uredi otroško zavetišče in sirotišnico na Bohoričevi ulici v Ljubljani; otroke loči glede na potrebe in zdravstveno stanje (P56; 1, 4, 13). Angela Boškin sodeluje pri postavitvi prvega zavoda za varstvo otrok, ki vključuje dečiji in materinski dom, mlečno kuhinjo in otroški dispanzer (9. julija 1923) (P57; 1, 4, 6, 13, 14). Pridruži se ji Tončka Šifer, sledita ji Ana Kurent, negovalka iz bolnišnice Topolišča, in Marija Gril (P58; 1, 13).
16	Prva glavna sestra Zavoda za socialno in higiensko zaščito dece, spopad z neznanjem, 1923	Ljubljana (1922–1926)	Angela Boškin postane prva strokovno usposobljena sestra v Zavodu za socialno in higiensko zaščito dece in prva glavna sestra doma (9. julija 1923) (P59; 1, 4, 8, 13, 14). Spopad z neznanjem javno vplivnih ljudi, nazadnjaški nazori glede skrbi za revne in bolne otroke, »ženski je dovolj materinski instinkt, ljudi je preveč, zakaj skrbeti za zanemarjene otroke, to je drago« (P60; 1, 13, 14).
17	Angela Boškin med ustanovitelji enoletne Šole za sestre v sestavi Zavoda za socialno in higiensko zaščito dece, strokovni naslov »otroška zaščitna sestra«, 1923	Ljubljana (1923–1926)	Konec leta 1923 je ustanovljena enoletna šola z monovalentnim programom za sestre, začetek šolanja 3. januarja 1924, pridobljen naziv »otroška zaščitna sestra« (P61; 1, 4, 6, 7, 10, 13, 14). Namen šole je izobraziti sestro za področje zaščite dojenčkov in majhnih otrok, zaščite mladine, posvetovanja z materami in poklicno varstvo, jaslac, dnevne zaščite, vrtec, domov za varstvo mladine, ogroženih, zapuščenih in zanemarenih, zaščite bolnih, sirot, revnih in jetičnih (P62; 4, 6, 7, 8, 10). Angela Boškin nostrificira spričevalo iz Dunaja, v prvi generaciji leta 1924 je učenka in inštruktorka za patronažno službo ter glavna sestra zavoda, naslednja leta pa inštruktorka (P63; 1, 4, 8, 10, 13, 14). Angela Boškin na šoli poučuje do leta 1926, ko je premeščena v Trbovlje (P64; 1, 13).
18	Intenziven razvoj šole za diplomirane sestre, od leta 1931 triletna Šola za zaščitne sestre	Ljubljana (1924–1943)	Druga šolajoča generacija si kot simbol poklica izbere podobo žene s prizgano plemenico, ki je upodobljena na znački diplomirane sestre (P66; 4). 25. novembra 1926 program razširijo in dolžino šolanja sester podaljšajo na dve leti. Pouk se prične 3. marca 1927; šolo preimenujejo v Šolo za dečje zaščitne sestre in dojenške negovalke pri Zavodu za socialno higiensko zaščito dece v Ljubljani. Leta 1931 se šola preoblikuje v polivalentni triletni program Šole za zaščitne sestre (P67; 3, 6, 7, 8, 10, 13). Vodenje šole je zaupano zdravnikoma dr. Ambrožiču in dr. Dragašu vse do leta 1934, ko ga prevzame zaščitna sestra Marija Česarek, ki na isti šoli diplomira leta 1927 (P68; 6, 8). Predmetnik se leta 1927 dopolni z otroškim zdravstvom, patronažno službo, socialno zakonodajo, polivalentnim delom in leta 1931 s predmeti naravoslovne vsebine, zdravstvene zakonodaje, pedagogike, socialne medicine; predmetnik velja do leta 1945 (P69; 3, 6, 8, 10). Zanimanje za šolanje je majhno zaradi nepoznavanja in zahtevnosti (P70; 3, 6, 14). Pogoji za šolanje večjega števila diplomiranih sester so omejeni (P71; 3, 6). V letih 1938–1943, ko zelo primanjkuje zaščitnih sester, sprejemajo osemnajstletne kandidatke, ki se šolajo samo dve leti (P72; 6).
19	Angela Boškin je premeščena v posvetovalnico za matere in otroke v Trbovlje, 1926	Trbovlje (1926–1939)	1926 je premeščena v posvetovalnico za matere in otroke v Trbovlje (P73; 1, 13, 14). V Trbovljah doživi veliko pomanjkanja in izkoriščanja. Posvetovalnica je opuščena, začne znova. Veliko je revščine, prostitucije, zapuščenih otrok, bojev med rudarji za preživetje (P74; 1, 13, 14). Ljudi spodbuja, naj ne klonejo, poučuje mlada dekleta, v trboveljski gospodinjški šoli predava o higieni in negi dojenčka (P75; 1, 13, 14). Eden od dveh zdravnikov je zaradi njene družbene angažiranosti ne podpre (P76; 1, 13, 14). Angela Boškin se udeležuje shodov in zborovanj za pravice žensk do izobrazbe in poklica (P83; 1, 13, 14).

Se nadaljuje / Continues

Št. / No.	Kategorije / Category (K)	Obdobje / Period	Parafraze / Paraphrases (P; št. vira iz tabele 1 / P; No. of source in Table 1)
20	Angela Boškin med ustanoviteljicami strokovnega društva zaščitnih sester in dolgoletna predsednica (1928–1937)	Ljubljana (1927–1937)	Diplomantke Šole za sestre ustanovijo strokovno Društvo zaščitnih sester; ustanovni občni zbor je 27. novembra 1927. Naziv društva je Organizacija absolventk šole za sestre v Ljubljani (P77; 9, 13, 14, 16, 17). Občni zbor za prvo predsednico društva izvoli Antonijo Šiffrejo, v Upravni odbor pa Angelo Boškin, Pavlo Gruden, Pepco Hočevar in Viko Kecejl-Pičman. Šiffrejeva kmalu odide v Beograd, 7. oktobra 1928 vodenje prevzame Angela Boškin (P78; 9, 13, 17). Ustanoviteljice društva obravnavajo študijo Rdečega križa o poklicu sestre, razpravljajo o delovni obleki ter nakažejo potrebo po sestrskem glasilu; prej objavljajo v <i>Glasniku Rdečega križa</i> , revijah <i>Zdravje</i> in <i>Ženski pokret</i> (P79; 9, 13, 17). Društvo veliko dela posveti sestavljanju programov za šolo za sestre (P65; 13).
21	Angela Boškin delovanje društva leta 1932 postavi na mednarodno primerljivo raven s strokovnimi odbori po vzoru Mednarodnega sveta medicinskih sester	Društvo (1932–1937)	Organizacija leta 1932 dobi soglasje resornega ministrstva, da se lahko vse diplomirane sestre – ne glede na kraj delovanja – včlanijo v sestrsko organizacijo, ki deluje kot društvo na državni ravni (P80; 3, 13, 17). Angela Boškin na skupščini društva leta 1932 v delovanju društva zaščitnih sester prenese mednarodne smernice, ki jih predlaga Mednarodna zveza društev sester (ICN) (P81; 3). Predlaga, da Društvo slovenskih zaščitnih sester ustanovi različne delovne odbore, kot so odbor za mentalno higieno, odbor za metode socialno-medicinskega dela, odbor za razvoj strokovnosti dela nege bolnika v sestrski službi, odbor organizacije sestrske službe ter za nove metode in tehnike dela v bolnišnicah, odbor za proučevanje potreb po sestrah v državi, raven njihovega šolanja in nadaljnjega strokovnega izpopolnjevanja (P82; 3, 9).
22	Angela Boškin deluje kot aktivna borka za pravice žensk, društvo poveže z Žensko zvezo in Ženskim društvom	Društvo (1932–1937)	Društvo zaščitnih sester se leta 1932 tesno poveže z Ženskim društvom in Žensko zvezo (P84; 3, 9). Sestre predavajo na radiu, v tečajih za nego in prehrano dojenčka, sodelujejo v »odseku ženskega društva za mir«, protestirajo proti znižanju družinskih doklad (P85; 3, 9). Sestre imajo stalno predstavnico v ženski zvezi (P86; 3, 9). Vse gradijo o javnem delovanju in publicistiki sestre pošiljajo v arhiv Ženskega društva, v arhiv o javni aktivnosti žensk (P87; 3, 9). Ženska zveza je ključna pri borbi za status sester (delovno mesto, plača, status poklica) in primernejše prostore za šolanje sester (P88; 3, 9, 13).
23	Angela Boškin je kritična do pasivnih sester, pozove k »ženskemu boju«	Društvo (1933–1937)	Angela Boškin na občnem zboru 1933 poudari, da bodo sestre uspele le, če se vključijo v tiste družbene organizacije, ki skušajo posredno reševati probleme, povezane z delom zdravstvenega delavca (P89; 3, 9, 13). Pozove, naj se sestre včlanijo v društvo, saj je pasivnost njihova največja napaka (P90; 3, 9). Sestre so kot ženske postavljene v življenjski boj, zato je aktivnost potrebna (P91; 3, 9). Na občnem zboru leta 1933 pozove, da se brezposelni organizirajo, kar zadeva tudi brezposelne sestre (P92; 3, 9, 13).
24	Angela Boškin v ospredje delovanja društva postavi poklicne potrebe sester po znanju, izpopolnjevanju in pogoje za šolanje	Društvo (1934–1937)	Društvo leta 1934 odpre strokovno knjižnico, naroči strokovne časopise (<i>Sestrinjska riječ</i> , <i>Babiški vestnik</i> , <i>Zdravniški vestnik</i> , <i>Zdravje</i>) (P93; 3, 9). Društvo poudarja potrebo po strokovnem izpopolnjevanju (hospitacije, zamenjava delovnih mest, tečaji) (P94; 3, 9). Sestre poudarjajo pomen ustreznih osebnih lastnosti in znanja za delo v tem poklicu, zato društvo predlaga, da v šolo sprejme samo učenke, ki imajo končane najmanj štiri razrede srednje šole; prednost naj imajo dekleta, ki že imajo zaključeno višješolsko ali drugo strokovno izobrazbo (P95; 3, 6, 9). Leta 1935 poteka prvi enomesečni tečaj za sestre, ki so v državni ali banovinski službi (P96; 9). Leta 1936 sestre v tuberkuloznih dispanserjih predlagajo, da se dispanzerske sestre srečujejo na rednih strokovnih sestankih, predavanjih in si izmenjajo izkušnje (P97; 3, 9). Leta 1937 poteka prvo strokovno izpopolnjevanje, štirinajstdnevni seminar higienskega zavoda, ki ga vodi dr. Amalija Šimec (P98; 3, 9, 13).

Št. / No.	Kategorije / Category (K)	Obdobje / Period	Parafraze / Paraphrases (P; št. vira iz tabele 1 / P; No. of source in Table 1)
25	Društvo se zavzema za reševanje poklicnega statusa in potrebe poklica v Jugoslaviji (zakon, šolanje, zaposlovanje v bolnišnicah, poenotenje naziva, učnih programov, delovne uniforme, poklicnega statusa)	Društvo (1934–1937)	Društvo predlaga, da je referentka na ministrstvu za zdravstvo, ki vodi politiko zaposlovanja in šolanja sester, iz sestrskih vrst (P102; 9). Pojavi se brezposelnost, saj sestre delajo le na primarni ravni, v bolnišnicah so še vedno redovnice, 1935 (P103; 3, 6, 9). Žensko društvo podpre zaposlovanje sester v bolnišnicah, vendar ne uspe, 1935 (P104; 3, 9). Leta 1935 skupščina v Skopju poda predlog Zakona o sestrski službi (P105; 3, 9). Društvo poda potrebo po enotnosti sestrskega naziva; do tega ni prišlo, v Sloveniji ostane naziv »zaščitna sestra« do konca druge svetovne vojne (P106; 3, 9). Slovensko društvo leta 1937 na skupščini v Sarajevu poda predlog o izenačenju učnih programov in statusa vseh sestrskih šol v Jugoslaviji in enotnem nazivu (P107; 3, 6, 9). Skupščina leta 1937 predlaga, da se na nova delovna mesta nastavlja le šolane sestre, da se predpiše delovna uniforma in uredi poklicni status v Jugoslaviji (P108; 3, 9).
26	Društvo se upre celibatu za sestre	Društvo (1937)	11. aprila 1937 se občni zbor društva ostro upre stališču Higienkega zavoda, da se za sestre uvede celibat (K99; 3, 9). Ženska zveza in zastopnica ga. Govekar odločno protestira, da je celibat omejevanje svobode in protizakonit, opogumi sestre, da se mu odločno uprejo (P100; 3, 9). Upor celibatu da nov zagon društvu in šolanju (P101; 3, 9).
27	Uveljavitev poklica zaščitne sestre na primarni ravni v pravnih predpisih za področje preventive leta 1937 in njihova prepoznavnost v drugi svetovni vojni	Slovenija (1937–1945)	Poklic zaščitne sestre se uveljavi na primarni ravni zdravstvene službe in tudi v pravnih predpisih (po 1937) (P109; 3, 9). Področje dela zaščitne sestre je le preventiva, vendar je delo opredeljeno in upoštevano (po 1937) (P110; 3, 9). Poklic zaščitne sestre doživi pravo potrditev po drugi svetovni vojni z nazivom patronažna medicinska sestra, kar izhaja iz razvoja skrbstvenih/zaščitnih sester, katerih začetnica je Angela Boškini (P111; 2, 3, 4, 6, 9). Zaščitne sestre, ki niso smele delati ob bolniku, so se vključile v kurativno in so med drugo svetovno vojno delovale, kjer koli so bile potrebne (P112; 4, 9). Med NOB si zaščitne sestre utrdijo družbeni ugled; po drugi svetovni vojni se preimenujejo v medicinske sestre (P113; 4, 9). Druga svetovna vojna prekine delo Društva zaščitnih sester (P114; 3, 9).
28	Angela Boškini službuje v Higienkem zavodu	1939	Angela Boškini se leta 1939 za krajši čas zaposli v Higienkem zavodu v Ljubljani kot vodja higienških razstav (P115; 1, 13).
29	Angela Boškini službuje v Škofji Loki	Škofja Loka (1939–1944)	Službovanje v Škofji Loki, druga svetovna vojna. Ne zaupa Nemcem, dela pod nadzorom sester hitlerjank (P118; 1, 13, 14). Vojna je huda preizkušnja za Angelo Boškini; ljudi usmerja, kako naj govorijo o zdravju in boleznih v družini, na pohodu je rasna čistka (P119; 1, 13).
30	Upokojitev Angele Boškini	Pevma (1944)	Utrujena in izčrpana od pritiskov druge svetovne vojne, stara blizu 60 let, prosi za upokojitev (P116; 1, 13, 14). Pojavi se huja duševna stiska, prosi za upokojitev (jeseni leta 1944 se upokoji), gre v Pemvo (P117; 1, 13).
31	Angela Boškini je dobitnica priznanj, nagrad in pričevalka o začetkih razvoja zdravstvene nege v Sloveniji	Pevma (1944–1970)	Red zaslug za narod s strani Josipa Broza Tita, ki ga prejme 21. novembra 1969, je priznanje stroki; prejme red zaslug za narod s srebrnimi žarki za delo na področju varstva mater in otrok (P120; 4, 13, 14). RTV Slovenija ob 50-letnici delovanja medicinskih sester na Slovenskem posname petnajstminutno oddajo o Angeli Boškini, ki je predvajana 8. marca 1970. Oddajo predvaja tudi RTV Beograd (P121; 5, 11, 13). Kot prva 5. decembra 1969 prejme zlati znak, najvišje priznanje Zveze društev medicinskih sester Slovenije (P122; 4, 13, 14).

Tabela 3: Razvite teme kot prispevek Angele Boškin k profesionalizaciji slovenske zdravstvene nege v obdobju od 1919 do 1944**Table 3:** Themes characterizing Ms. Angela Boškin's contribution to the professionalization of Slovenian nursing care in the period 1919–1944

<i>Teme / Themes</i>	<i>Kategorije (št.) / Category (No.)</i>
Angela Boškin daje pomen znanju, formalnemu izobraževanju in odgovornosti	Iskanje življenjskega smisla v poklicnem udejstvovanju (1).
	Zaključni šolanje za negovalko in dobi službo (2).
	Kvalificirana negovalka v prvi svetovni vojni, glavna sestra bolnišnice (3).
	Leta 1918 nadaljuje šolanje za poklic »skrbstvena sestra« (4).
	Šolanje zaključni 30. oktobra 1918, razpade Avstro-Ogrska (5).
Angela Boškin, prva skrbstvena sestra, stopi na pot premagovanja konservativnega odnosa do zdravja in revščine v družbi	Išče službo v Ljubljani, Alojzija Štebi prepozna vrednost izobrazbe Angele Boškin (6).
	Spozna konservativizem vseh slojev in monopol redovnic (7).
	Angela Boškin kot začetnica poklica skrbstvene sestre, 3. februarja 1919 na Jesenicah (8).
	Revščina, lakota, slab odnos do zdravja otrok in družbeni odnos do zdravja in oskrbe jo presenetijo (9).
Angela Boškin, strateška povezovalka virov za potrebe ranljivih in stroke	Strokovno se poveže in oblikuje delovni pristop do ljudi v okolju (10).
	Poveže se s civilno družbo in ključnimi deležniki izven zdravstva in sociale (11).
Angela Boškin razvije nov metodološki pristop dela v državi: posvetovalnico za matere in dojenčke	Zazna nemoč, razmišlja o socialnozdravstveni zaščiti v zahodni Evropi (12).
	Razvije novo metodo dela: posvetovalnico za matere in dojenčke (13).
	Posvetovalnica za matere in dojenčke se razširi po Sloveniji; zaposlijo nove oskrbne sestre (14).
Angela Boškin, zaslužna za vzpostavitev Zavoda za socialno in higiensko zaščito dece v Sloveniji	Premestitev v Ljubljano, sodeluje pri vzpostavitvi socialnozdravstvene zaščite otrok v Sloveniji (15).
	Prva glavna sestra Zavoda za socialno in higiensko zaščito dece, spopad z neznanjem (16).
Angela Boškin, zaslužna za ustanovitev in razvoj prve šole za zaščitne sestre v državi	Angela Boškin med ustanovitelji enoletne Šole za sestre v sestavi Zavoda za socialno in higiensko zaščito dece (17).
	Intenziven razvoj šole za diplomirane sestre, od 1931 triletna Šola za zaščitne sestre (18).
Angela Boškin, soustanoviteljica in predsednica društva zaščitnih sester, vizionarka razvoja stroke kot profesije	Angela Boškin med ustanoviteljicami strokovnega društva zaščitnih sester in dolgoletna predsednica (1928–1937) (20).
	Angela Boškin delovanje društva leta 1932 postavi na mednarodno primerljivo raven s strokovnimi odbori in članstvom v ICN (21).
	Angela Boškin v ospredje delovanja društva postavi poklicne potrebe sester po znanju, izpopolnjevanju in pogoje za šolanje (24).
Angela Boškin, borka za pravice žensk, pravice in status lastne poklicne skupine in pravice ranljivih v družbi	Angela Boškin deluje kot aktivna borka za pravice žensk; društvo se poveže z Žensko zvezo in Ženskim društvom (22).
	Angela Boškin je kritična do pasivnih sester, pozove v »ženski boj« (23).
	Društvo se upre celibatu za sestre (26).
Angela Boškin vidno prispeva k pogojem za oblikovanje in priznavanje poklica	Društvo se zavzema za reševanje poklicnega statusa in potreb poklica v Jugoslaviji (zakon, šolanje, zaposlovanje v bolnišnicah, poenotenje naziva, učnih programov, delovne uniforme, poklicnega statusa) (25).
	Uveljavitev poklica zaščitne sestre na primarni ravni v pravnih predpisih za področje preventive leta 1937 in njihova prepoznavnost v drugi svetovni vojni (27).
	Angela Boškin je dobitnica priznanj, nagrad in pričevalka o začetkih razvoja zdravstvene nege v Sloveniji (31).
Angela Boškin je menjala pet delovnih mest. Kako je bil potencial skrbstvene / zaščitne sestre Angele Boškin vključen v razvoj takratnega javnega zdravstva?	Angela Boškin kot začetnica poklica skrbstvene sestre, 3. februarja 1919 na Jesenicah, 1919–1922 (8).
	Premestitev v Ljubljano, sodeluje pri vzpostavitvi socialnozdravstvene zaščite otrok v Sloveniji, 1922 (15).
	Angela Boškin je premeščena v posvetovalnico za matere in otroke v Trbovlje, 1926 (19).
	Angela Boškin službuje v Higienskem zavodu (28).
	Angela Boškin službuje v zdravstvenem domu v Škofji Loki, 1939–1944 (29).
	Upokojitev Angele Boškin (30).

Leta 1927 je nastala prva strokovna organizacija sester. Ustanovni občni zbor je bil 27. novembra 1927. Naziv društva je bil »Organizacija absolventk šole za sestre v Ljubljani« (P77) v Zavodu za socialno-

higiensko zaščito dece v Ljubljani. »Angela Boškin je bila med ustanoviteljicami strokovnega društva zaščitnih sester in dolgoletna predsednica« (K20). Leta 1932 »Angela Boškin delovanje društva postavi na

mednarodno primerljivo raven s strokovnimi odbori po vzoru Mednarodnega sveta medicinskih sester« (K21). Društvo dobi soglasje resornega ministrstva, da se lahko vse diplomirane sestre – ne glede na kraj delovanja – včlanijo v sestrsko organizacijo, ki postane društvo na državni ravni (P80). Angela Boškin društvo razvojno usmeri v oblikovanje različnih delovnih odborov (več v P82). Postane »aktivna borka za pravice žensk, društvo se poveže z Žensko zvezo in Ženskim društvom« (K22). Sestre predavajo na radiu, v tečajih za nego in prehrano dojenčka, sodelujejo v »odseku ženskega društva za mir«, protestirajo proti znižanju družinskih doklad (P85), imajo stalno predstavnico v ženski zvezi (P86). Ženska zveza ima ključno vlogo pri borbi za status sester (delovno mesto, plača, status poklica) in primernejše pogoje za njihovo šolanje (P88).

Angela Boškin je bila »kritična do pasivnih sester, pozove jih v t. i. ženski boj« (K23). Leta 1933 na občnem zboru društva poudari, da bodo sestre uspele le, če se vključijo v družbene organizacije, ki skušajo posredno reševati probleme, ki zadevajo delo zdravstvenega delavca (P89), in sestre pozove, da se včlanijo v društvo. Pove, da je pasivnost največja napaka sester (P90) in da se brezposelni organizirajo, kar zadeva tudi sestre (P92). »V ospredje delovanja društva postavi poklicne potrebe sester po znanju, izpopolnjevanju in pogoje za šolanje« (K24) ter »reševanje poklicnega statusa in potreb poklica v Jugoslaviji (zakon, šolanje, zaposlovanje v bolnišnicah, poenotenje naziva, učnih programov, delovne uniforme, poklicnega statusa)« (K25).

Pomembna prelomnica v delu društva je leto 1937, ko skupaj z Žensko zvezo izvede upor proti »celibatu za sestre« (K26), ki ga predlaga Higienski zavod (P99). Upor celibatu da nov zagon društvu in šolanju (P101). V tem obdobju (1937) pride do »uveljavitve poklica zaščitne sestre na primarni ravni v pravnih predpisih za področje preventive« (K27). Področje dela je bila preventiva (P110). Poklic zaščitna sestra doživi pravo potrditev po drugi svetovni vojni, ko se preimenuje v poklic patronažna medicinska sestra. Preimenovanje izhaja iz razvoja najprej skrbstvenih, nato zaščitnih sester, katerih začetnica je Angela Boškin (P111).

Leta 1939 je Angela Boškin za krajši čas nastopila »službovanje v Higienskem zavodu« (K28), še v istem letu je sledila premestitev in »službovanje v Škofji Loki« (K29). Tam jo je doletela druga svetovna vojna; delala je pod nadzorom sester hitlerjank (P118). Vojna je bila zanjo huda preizkušnja. Utrujena in izčrpana, stara blizu šestdeset let, je zaprosila za »upokojitev« (K30) in se v jeseni leta 1944 upokojila (P117). Za svoje delo je prejela več »priznanj in nagrad« (K31).

Iz predstavljenih kategorij smo razvili 10 tem, ki opišejo prispevek Angele Boškin k profesionalizaciji slovenske zdravstvene nege v obdobju od leta 1919 do leta 1944 (Tabela 3). Iz razvitih tem smo v skladu z metodološkimi usmeritvami (Fitzpatrick, 2001;

Lewenson & McAllister, 2016) v razpravi oblikovali zgodbo in ključne ugotovitve.

Diskusija

Prispevek Angele Boškin k profesionalizaciji slovenske zdravstvene nege

Spoznanje, da je Angela Boškin kot oseba »dala pomen znanju, formalnemu izobraževanju in odgovornosti« (T1) je ključnega pomena, da se je nov poklic oskrbne sestre leta 1919 na Slovenskem uvrstil med izvajalce zdravstvenih in socialnih storitev v takratnem zgodovinskem kontekstu in s tem na seznam zdravstvenih poklicev ter leta 1937 pridobil priznanje na zakonodajni ravni. Izkazovala je močno željo po poklicnem udejstvovanju, izbrala šolanje in ga uspešno zaključila. Gunn in sodelavci (2019) kot začetke profesionalizacije poklica opredelijo vzpostavitev poklicne skupine, ki ima lastno ekspertizo, avtonomijo, profesionalno prepoznavnost, ugled, čim višji socialni status, plačilo za delo in moč delovanja. Večino naštetega je Angela Boškin začela razvijati, ko je kot prva skrbstvena sestra 3. februarja 1919 prevzela delovno mesto oskrbne sestre na Jesenicah. Boškinova je vzpostavila lastno ekspertizo, avtonomijo, profesionalno prepoznavnost in ugled, ko je na osnovi ocene stanja potreb v takratnih zdravstvenih in socialnih razmerah na Jesenicah razvila nov delovni pristop v obliki posvetovalnice za matere in dojenčke. Izkazalo se je, da je šlo za nov »metodološki pristop dela v državi« (T4) na področju zdravja mater in otrok, ki se je razširil po državi in omogočil razvoj izobraževanja in odpiranje delovnih mest za poklic.

Izkazala se je kot »strateška povezovalka virov za potrebe ranljivih in stroke« (T3), se pri tem znala soočiti s »konservativnim odnosom do zdravja in revščine« (T2) v takratni družbi in stopiti tudi izven okvira zdravstva in sociale (K11) ter najti druge vire za reševanje težav ranljivih. V začetnem obdobju je kot strokovnjakinja imela veliko moč delovanja na osebni ravni, prebivalstvo ji je začelo zaupati kot skrbstveni sestri (P48), zaupali so ji tudi strokovnjaki (P46) in financerji (P47). Hitro je napredovala in iz Jesenic bila povabljena k novim razvojnim izzivom, ko opravi pomemben strokovni in razvojni prispevek pri vzpostavitvi »Zavoda za socialno in higiensko zaščito dece v Sloveniji« (T5) in »prve šole za zaščitne sestre v državi« (T6). Dosegla je profesionalno prepoznavnost, priznavanje pomena njenega dela in dela poklicnih kolegic, avtonomijo dela in ugled, kar je bila dobra popotnica za nadaljnji razvoj poklica in stroke.

Z njenim prispevkom pri ustanovitvi in razvoju »prve šole za zaščitne sestre« (T6) je postavila naslednji ključni mejnik profesionalizacije stroke zdravstvene nege na področju izobraževanja v Sloveniji, saj se je število usposobljenih zaščitnih sester postopno povečalo, s čimer se je oblikovala kritična masa za

razvoj poklica in stroke. Poklicu je torej dala vsebino dela z metodološkim pristopom in prispevala k verificiranemu izobraževanju za poklic. Smith (2009) izobraževanje na visokošolski ravni opredeli kot eno izmed ključnih strategij na poti profesionalizacije zdravstvene nege. Angela Boškin je kot prva šolana skrbstvena sestra postavila standard, da je za izvajanje opisa del in nalog, zapisanega v pogodbi o zaposlitvi, treba imeti izobrazbo in z njo povezano znanje. Slednje je utemeljila z novo metodo dela posvetovalnice, s strokovnim delom pri vzpostavljanju higienskega zavoda in naporu, da je šola za zaščitne sestre leta 1924 začela delovati v Ljubljani.

Svoj prispevek k profesionalizaciji poklica je zaokrožila na nacionalni ravni, saj je kot »soustanoviteljica in predsednica društva zaščitnih sester«, dolgoletna predsednica društva (1928–1937) in »vizionarka razvoja stroke kot profesije« (T7) v Sloveniji ter prepoznana v skupni državi Jugoslaviji bistveno pripomogla k oblikovanju in krepitvi profesionalne organizacije. Pri tem je bila kritična do pasivnih sester (K23), ki niso prispevale k razvoju društva in krepitvi moči poklica. Stahlke (2018) opiše nezainteresiranost medicinskih sester kot enega izmed pomembnih dejavnikov razvoja zdravstvene nege kot poklica, medtem ko Gunn in sodelavci (2019) zunanji dejavnik nasprotovanja razvoju vidijo v zdravnikih. S slednjim se je srečevala tudi Angela Boškin med svojim službovanjem v Trbovljah (P76) – podobno kot Florence Nightingale (MacMillan, 2012).

Gunn in sodelavci (2019) povzamejo še druge strategije, ki prispevajo k prepoznavnosti poklica, kot so oblikovanje profesionalnih standardov dela, specializirano znanje, profesionalna etika in avtonomija, odločanje o zdravstveni obravnavi in utrjevanje profesionalne organizacije. Tudi na teh področjih je prispevek Boškinove prepoznaven, saj je društvo postavila na »mednarodno primerljivo raven s strokovnimi odbori in članstvom v mednarodni zvezi sester« (K21). Društvo je ustanovilo različne delovne odbore, ki so delovali na specializiranih področjih, kot so odbor za mentalno higieno, odbor za metode socialno-medicinskega dela, odbor za razvoj strokovnosti dela nege bolnika v sestrski službi, odbor organizacije sestrške službe ter novih metod in tehnik dela v bolnišnicah, odbor za proučevanje potreb po sestrah v državi, raven njihovega šolanja in nadaljnega strokovnega izpopolnjevanja (P82). Profesionalno organizacijo je utrjevala v povezavah z Žensko zvezo in Ženskim društvom (K22), s postavljanjem zahtev in pričakovani aktivnega dela v društvu (K23), predstavitvijo poklicnih potreb po znanju, izpopolnjevanju in pogojih za šolanje (K24) ter zahtevo, da politiko zaposlovanja in šolanja sester vodi sestra na pristojnem ministrstvu (P102). Zadnja zahteva še danes ni uresničena.

Prispevek Boškinove je velik, saj je kot predsednica strokovnega društva »vidno prispevala[la] k pogojem za

oblikovanje in priznavanje profesije« (T9). Zavzemala se je za reševanje poklicnega statusa in potreb poklica v Jugoslaviji: zakon, šolanje, zaposlovanje v bolnišnicah, poenotenje naziva, učnih programov, delovne uniforme, ureditev poklicnega statusa (K25). Prav tako ni bila enostavna pot do uveljavitve poklica zaščitne sestre na primarni ravni v pravnih predpisih za področje preventive leta 1937 (K27). Angela Boškin je bila tudi »borka za pravice žensk, pravice in status lastne poklicne skupine in pravice ranljivih v družbi« (T8), s čimer je izrazila celostni pogled na človeka, posebej na žensko kot predstavnico zapostavljene skupine v družbi. Hkrati je poudarila pomen povezovanja izven poklicne skupine za doseganje ciljev v korist poklica, kar je ocenila kot pomembno za kakovostno strokovno delo. Odnos do novega poklica, ki se je uveljavljal, ni bil vedno pozitiven, saj je bila skrb za bolne v rokah redovnic, družba je bila konservativna (K7), družbena klima ni bila naklonjena skrbi za zdravje in ranljive (K9). Članice društva so leta 1928 razpravljale, kako preprečiti vstop moških v ta poklic, ker bi bila z moško konkurenco ogrožena eksistenca sestrskega poklica. O tem so obvestile tudi feministično organizacijo Ženski pokret (Keršič & Klemenc, 2017). Veliko o borbi za status poklica pove tudi dejstvo, da je bilo leta 1937 načrtovano, da se uvede celibat za sestre, čemur je močno nasprotovalo Društvo zaščitnih sester (P26).

Če ocenimo prispevek Angele Boškin z vidika spoznanj lastnega raziskovanja profesionalizacije (Skela-Savič, 2009, 2014, 2017a, 2017b, 2017c, 2018; Skela-Savič, et al., 2011, 2016, 2017a, 2017b), ki so nam služila kot tematski okvir zbiranja, obdelave in interpretacije ugotovitev, lahko podamo zaključne ugotovitve, da je Angela Boškin:

- bila kot prva skrbstvena sestra v Sloveniji močna osebnost, ki je s svojim osebnim zgledom, poklicnim in društvenim delovanjem vzpostavila začetek stroke zdravstvene nege v Sloveniji, predvsem njene avtonomije, profesionalne prepoznavnosti in ugleda;
- pomembno prispevala k oblikovanju temeljnega znanja na ravni diplome za vstop v poklic in klinično delo;
- prispevala k razvoju formalnega izobraževanja v zdravstveni negi in oblikovanju zahtev, da so morale osebe ob vstopu v šolanje že končati predhodno izobrazbo in biti stare najmanj osemnajst let;
- pri razvoju storitev zdravstvene nege in oskrbe izhajala iz potreb ljudi in pomoči potrebnim, katerim so bile storitve namenjene. Pri zasledovanju cilja koristiti posamezniku in skupnosti je delovala medpoklicno in medsektorsko;
- s svojim strokovni delom, vzpostavitev šolanja in izkazanimi razvojnimi pristopi zagotovila avtonomijo dela na področju preventive mater in otrok (pozneje tudi drugih skupin) na terenu, kar je osnovalo zakonsko podlago za delovanje zaščitne sestre na področju preventive (1937) in poznejše oblikovanje patronažne dejavnosti;

- vzpostavila profesionalno združenje in po njem začrtala smer razvoja zdravstvene nege, razvoj šolanja in status poklica ter slovensko zdravstveno nego umestila v jugoslovanski in mednarodni kontekst;
- v svojem delovanju zavzemala za pravice žensk in ranljivih ter takratne zaščitne sestre pozivala k aktivnemu delovanju za izboljšanje statusa poklica in stroke.

Preslikave prispevka Angele Boškin na današnji čas

Danes se raziskave o profesionalizaciji zdravstvene nege usmerjajo v izobraževanje, ustrezno zaposlovanje, delovne pogoje, odločanje in ustreznost kadrov ter povezanost navedenih spremenljivk z izidi zdravstvene obravnave (Aiken, et al. 2014, 2016; Ball, et al., 2014; Griffiths, et al., 2016; Silber, et al., 2016). Naša raziskava pokaže, da se je s temi izzivi ukvarjala že Boškinova. Čeprav jih ni obravnavala na raziskovalni ravni, je te elemente že znala opredeliti kot pomembne za zdravstveno nego. V ospredje je namreč postavila potrebe po znanju, izpopolnjevanju in pogojih za šolanje (K24), strokovnem izpopolnjevanju (hospitacije, zamenjava delovnih mest, tečaji) (P94), vstopne pogoje za šolanje (95), politiko zaposlovanja in šolanja sester na ministrstvu za zdravstvo, ki naj jo vodi sestra (P102). Podan je bil tudi predlog o izenačenju učnih programov in statusa vseh sestrskih šol v Jugoslaviji in enoten naziv po končanem šolanju (P107).

Watkins (2011) razvoj poklica razdeli v tri faze. Izjemen prispevek Angele Boškin prepoznavamo predvsem v dveh fazah razvoja poklica (po Watkinsu, 2011): 1) oblikovanje poklica (poklicna skupina, definirana znanja na področju delovanja, vzpostavljena samoregulacija, kontinuiran razvoj profesionalnega znanja in veščin za nenehno izboljševanje kakovosti dela) in 2) priznavanje poklica (znanje, avtonomija, odgovornost za profesionalno presojo in učinek na učinkovitost kliničnega dela). Zadnja faza po Watkinsu je uspešnost poklica, ki temelji na znanju, doseženem s sistematičnim raziskovanjem, in vključuje strokovno presojo skozi razvoj kritičnega razmišljanja in odločanje na osnovi dokazov. Glede te faze, ki še danes predstavlja velik izziv za zdravstveno nego v Sloveniji, nimamo pisnih dokazov o prispevku Angele Boškin.

Pa vendar raziskava raziskovalki odpre tudi nekatera nova vprašanja, ki predstavljajo zadnjo razvito temo raziskave, »Angela Boškin je menjala pet delovišč. Kako je bil potencial skrbstvene / zaščitne sestre Angele Boškin vključen v razvoj takratnega javnega zdravstva?« (T10). Odgovora v izvedeni raziskavi ne moremo najti, pojavijo pa se vprašanja o odnosih v takratnem zdravstvenem timu, odnosu zdravnikov do hitro razvijajoče se stroke zdravstvene nege in odnosih znotraj aktivnih zaščitnih sester. Zakaj bi osebo, ki

je hitro napredovala, bila gonilna sila na delovnem mestu v Ljubljani, premestili v Trbovlje, kjer sta šola in higienski zavod komaj začela dobro delovati in se razvijati? Ali je bila to njena poklicna želja ali kaj drugega? Od premestitve v Trbovlje Angela Boškin kot prepoznana strokovnjakinja ni zasedala vidnih vodilnih delovnih mest v javnem zdravstvu ali bila vključena v vidne nacionalne projekte, bila pa je zelo uspešna in vplivna predsednica društva. Skupaj z aktivnimi članicami je pomembno prispevala k profesionalizaciji zdravstvene nege v Sloveniji. Odgovore na postavljena vprašanja lahko najdemo z metodo ustne zgodovine tistih, ki so še v vsebinskem kontaktu s tem obdobjem, kar predstavlja priložnost za nadaljnje raziskave.

Ob tem velja omeniti tudi terminologijo poimenovanja poklica v obdobju profesionalnih začetkov Angele Boškin. Iz zapisov smo ugotovili, da je bilo za naš prostor značilno poimenovanje »zaščitna, skrbstvena, oskrbna sestra«. Iz zapisnika društva iz leta 1928 je razvidno zavzemanje članic, da se poimenovanje »sestra« uveljavi zgolj za diplomirane sestre (Keršič & Klemenc, 2017). Uporabljale so se besedne zveze »diplomirana zaščitna sestra«, »diplomirana sestra« ali samo »zaščitna sestra«, čeprav v zapisih o Angeli Boškin v *Zdravstvenem obzorniku* zasledimo preimenovanje v »medicinska sestra« (Bole, 1969; Hočevvar-Kuharič, 1969; Rehar Sancin, 2012), kar Angela Boškin nikoli ni bila. To poimenovanje se je uveljavilo šele po drugi svetovni vojni. V zapisih zbornika ob 90-letnici društva vidimo, da se izraz uporabi najprej leta 1952 z društvom diplomiranih medicinskih sester; leta 1958 pa se z društvom medicinskih sester beseda »diplomiranih« izgubi (Keršič & Klemenc, 2017). Poimenovanje »medicinska sestra« torej ni prisotno od začetka delovanja poklica, temveč se pojavi šele 33 let pozneje, kar lahko nepozoren bralec spregleda. Strokovni naziv prve generacije diplomantov Šole za sestre in s tem tudi izvorno ime poklica je »otroška zaščitna sestra«. Na navedenem programu je svoje spričevalo (diplomo) nostrificirala tudi Angela Boškin. Od leta 1924 je tako uradno delovala kot otroška zaščitna sestra v Sloveniji, čeprav jo je diploma z Dunaja usposobila za poklicno opravljanje socialne skrbstvene dejavnosti na vseh področjih javne zdravstvene nege in je s tem pridobila širše kompetence (P14). Poimenovanje »zaščitna sestra« je ostalo kot strokovni naslov do konca druge svetovne vojne in vsebinsko opiše poklicno delo kot zaščito, oskrbo, preventivo in nego, kar se s poimenovanjem »medicinska sestra« izgubi oziroma poklic poveže z drugo stroko – medicino. Strokovni naslov tako ne vsebuje več bistvene značilnosti poklica. To se jasno vidi v zapisu Gradiška (1974), ki opisuje področje delovanja zaščitnih sester v *Službenem listu Kraljevine Jugoslavije* leta 1937: »Zaščita dojenčev in malih otrok, zaščita mladine, posvetovanje z materami in poklicno varuštvo v jaslih, dnevnih zavetiščih,

vrta, domovih za varstvo mladine, domovih za ogrožene, zapuščene in zanemarjene, dalje zaščita bolnih ljudi, sirot, revnih in jetičnih. Zaščitna sestra deluje v mladinskih uradih in organizacijah za zaščito mladine, na deželi, pri okrajih, kontrolira socialno in zdravstveno stanje vseh članov družine, sodeluje z vsemi organi socialno-higienske zaščite otrok.« Zato sodobna več kot desetletna prizadevanja in poskusi, da bi strokovni naslov diplomirana medicinska sestra približali vsebini dela poklica (Skela-Savič, 2007), niso zgrešeni, temveč je ločitev od strokovnega naslova diplomirana medicinska sestra napreden in neizbežen predlog na poti profesionalizacije slovenske zdravstvene nege. Jasno je, da se zdravstvena nega kot stroka in znanost težko povezuje s strokovnim naslovom diplomirana medicinska sestra, medtem ko se študijski program imenuje zdravstvena nega. Stroka bo morala iz že predlaganih strokovnih naslovov na najvišji strokovni ravni razširjenega strokovnega kolegija končno udejanjiti enega od že razvitih predlogov poimenovanja nosilcev poklica ali razviti novega. Zadržanost glede spremembe strokovnega naslova kaže, da odločevalci slabo poznajo zgodovino razvoja poklica in stroke tako v Sloveniji kot izven nje, čeprav bistveno vpliva na sprejemanje odločitev (Madsen, 2008; Holme, 2015). O'Sullivan (2016) pojasnjuje zgodovino strokovnih naslovov v Veliki Britaniji: v angleško govorečem prostoru naziv »nurse« pomeni kvalificirano osebo za delo v zdravstveni negi, ki neguje ter je zaključila teoretično in praktično izobraževanje; poimenovanje »sister« pa nižje kvalificirano ali nekvalificirano pomoč kvalificiranim osebam, ki negujejo.

Pogoj za sprejem na šolanje v proučevanem obdobju je bila starost osemnajst let, za kar se je zavzemala tudi Angela Boškin (K18, 25). To se je spremenilo po drugi svetovni vojni, ko so bile ustanovljene prve srednje medicinske šole (Gradišek, 1974). Razlog zanje je bilo na eni strani veliko pomankanje diplomiranih zaščitnih sester, izobraženih pred vojno, na drugi strani pa dekret takratne države, da se morajo redovnice, ki so takrat večinoma izvajale nego v bolnišnicah, z delovišč umakniti oziroma sprejeti enako delovno obleko kot ostali zdravstveni delavci.

Raziskava pokaže pogosto rabo besedne zveze »zdravstveno-socialna delavka« (Bole, 1969), kar sporoča, da sta bili področji dela povezani. Pozneje sta se stroki samostojno razvijali, vendar današnji čas dolgo živeče družbe ponovno kliče po njuni integraciji v okviru dolgotrajne oskrbe (Skela-Savič, 2018b).

Raziskava ima omejitve. Posegli smo samo po virih, ki so dostopni v sistemu Cobiss in prosto dostopni bazi člankov revije *Obzornik zdravstvene nege*. Baza ima arhiv člankov od leta 1954 naprej. Dokumentarnega gradiva v arhivskih virih nismo raziskovali, ker bi bil obseg raziskave preobsežen. Zanimali so nas prosto dostopni zapisi. Omejitvev je tudi v tem, da je Angela Boškin poklicno prenehala delovati leta 1944, prvi

zapisi o njenem delu in obdobju njenega delovanja pa se pojavijo šele v letu izhajanja revije *Zdravstveni obzornik*. Poleg tega ni preverljivo, ali je bila avtentičnost zapisov v *Zdravstvenem obzorniku* preverjena z njene strani. Te omejitve smo se zavedali in jo dobro obvladovali, saj smo vire navzkrižno primerjali in prišli do zasičenja uporabljenih podatkov. Sledili smo metodološkim korakom zgodovinske raziskave različnih avtorjev (Fitzpatrick, 2001; Lewenson, 2011). Seveda ima vsaka zgodovinska raziskava in interpretacija spoznanj svoje omejitve. Avtorica ni zgodovinarica, temveč raziskovalka profesionalizacije zdravstvene nege. Tudi to predstavlja omejitve, čeprav je zgodovinsko obdobje preučila v širšem kontekstu zdravstva in družbe.

Zaključek

Angela Boškin je utemeljiteljica poklica, stroke in profesionalizacije zdravstvene nege v Sloveniji. Kot prva skrbstvena sestra (nostrifikacija spričevala v diplomirana zaščitna sestra) je izjemno prispevala k oblikovanju in priznavanju poklica zdravstvene nege kot medpoklicno in medsektorsko prepoznane stroke. Njen razvojni prispevek k poklicnemu, strokovnemu in družbenemu uveljavljanju poklica zaščitne sestre je velik, saj se je iz teh temeljev po drugi svetovni vojni razvila patronažna dejavnost. To je tudi edina dejavnost, ki je imela in ima še danes večinoma zaposlene diplomirane zaščitne sestre (1924–1945) oziroma današnje višje in diplomirane medicinske sestre v patronažni dejavnosti. Na vseh ostalih področjih, predvsem v bolnišnicah, se je uveljavil standard, da so medicinske sestre večinoma srednješolsko izobražene, kar velja še danes kljub spoznanjem o povezanosti stopnje izobrazbe in izidi zdravstvene obravnave pri pacientih.

Spoznanja izvedene raziskave nas usmerjajo k premislekom, kako v slovenski zdravstveni negi danes vodimo razpravo o izobraževanju za poklic, poklicnih kompetencah, naprednih oblikah dela, potrebah današnjega človeka po zdravstveni negi, razvoju zdravstvene nege kot znanosti, vlogi zdravstvene nege pri upravljanju in izboljševanju zdravstvenega sistema in primernosti strokovnega naslova diplomirana medicinska sestra. Kljub pomembnemu razvoju zdravstvene nege se pojavi vprašanje, v kolikšni meri se zavedamo, da so nekateri profesionalni izzivi, o katerih je pisala, govorila in po njih delovala že Angela Boškin, še vedno na seznamu nedokončanih opravil politikov, profesionalnega združenja ter tudi diplomiranih medicinskih sester in zdravstvenikov.

Zahvale / Acknowledgments

Avtorica se zahvaljuje dr. Emi Dornik, dolgoletni urednici *Obzornika zdravstvene nege*, ki je prispevala k temu, da je arhiv strokovnih revij v zdravstveni negi urejen od leta 1954 naprej in dostopen strokovni

javnosti ter raziskovalcem in raziskovalkam. Brez omenjenega arhiva ta raziskava ne bi bila mogoča. Avtorica se zahvaljuje Ireni Keršič in Darinki Klemenc za zunanjo kritiko in oceno vključenih virov v analizo glede na avtentičnost in izvor virov v primerjavi z izbranim fokusom raziskave. Avtorica se zahvaljuje bibliotekarkama Nini Rustja in Maji Femc, zaposlenima na Fakulteti za zdravstvo Angele Boškin, ki sta ji pomagali pri pridobivanju nekaterih virov iz knjižnic izven fakultete. / The author would like to thank Dr. Ema Dornik, the editor of Slovenian Nursing Review of many years, who contributed to the keeping of archives of health care journals, which owing to her, have been organized since 1954 and available to the professional public and researchers. Without these archives the current research could not have been conducted. The author would also like to thank Irena Keršič and Darinka Klemenc for the external information evaluation and evaluation of the resources included in the study by analyzing their authenticity and origin in relation to the research focus. Furthermore, the author would like to thank the librarians Nina Rustja and Maja Femc who are employed at the Angela Boškin Faculty of Health Care, and who provided great help in obtaining some of the resources from other libraries.

Nasprotje interesov / Conflict of interest

Ni nasprotja interesov. / No conflicts of interest exist.

Financiranje / Funding

Raziskava ni imela posebnega financiranja, raziskovalka jo je opravila v okviru rednega raziskovalnega dela na Fakulteti za zdravstvo Angele Boškin. / The research received no extra funding. The researcher conducted it as part of her regular research work at the Angela Boškin Faculty of Health Care.

Etika raziskovanja / Ethical approval

Raziskovalka je pri izvedbi raziskave sledila usmeritvam etike na področju zgodovinskih raziskav. Raziskava je pripravljena v skladu z načeli Helsinško-tokijske deklaracije (World Medical Association, 2016) in v skladu s Kodeksom etike v zdravstveni negi in oskrbi Slovenije (2014). / The researcher observed the ethical standards in historical research. The study was conducted in accordance with the Helsinki-Tokyo Declaration (World Medical Association, 2016) and the Code of Ethics for Nurses and Nurse Assistants of Slovenia (2014).

Prispevek avtorjev / Author contributions

Avtorica je raziskavo izvedla sama. / The author conducted the research independently.

Literatura

Aiken, L., Sloane, D.M., Bruyneel, L., Van den Heede, K., Griffiths, P., Busse, R., et al., 2014. Nurse staffing and education and hospital mortality in nine European countries: a retrospective observational study. *The Lancet*, 383(9931), pp. 1824–1830. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(13\)62631-8](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(13)62631-8)

Anon., 1970. Gradivo II. skupščine Zveze DMS Slovenije dne 5. in 6. XII. 1969. *Zdravstveni obzornik*, 4(1), pp. 1–7. Available at: <http://www.obzornikzdravstvenenege.si/1970.04.1.1> [10. 8. 2018].

Alpers, R., Jarrell, K. & Wotring, R., 2011. The importance of nursing history: a method of inclusion. *Teaching and Learning in Nursing*, 6(4), pp. 190–191. <https://doi.org/10.1016/j.teln.2011.08.001>

Ball, J.E., Murrells, T., Rafferty, A.M., Morrow, E. & Griffiths, P., 2014. 'Care left undone' during nursing shifts: associations with workload and perceived quality of care. *BMJ Quality & Safety*, 23(2), pp. 116–125. <https://doi.org/10.1136/bmjqs-2012-001767> PMID:23898215; PMCID:PMC3913111

Bixler, G. & Bixler, R., 1959. The professional status of nursing. *American Journal of Nursing*, 59(8), pp. 1142–1147. <https://doi.org/10.2307/3417887> PMID:13670189

Bole, C., 1969. Naša prva medicinska sestra Angela Boškinova. *Zdravstveni obzornik*, 3(3), pp. 123–130. Available at: <http://www.obzornikzdravstvenenege.si/1969.03.3.123> [10. 8. 2018].

Gradišek, A., 1970. Petdeset let dela in oblikovanja medicinske sestre na slovenskem: govor na jubilejni skupščini ZDMSS v Ljubljani dne 5. decembra 1969. *Zdravstveni obzornik*, 4(1), pp. 8–31. Available at: <http://www.obzornikzdravstvenenege.si/1970.04.1.8> [10. 8. 2018].

Gradišek, A., 1974. Jubilejna skupščina Zveze društev medicinskih sester Slovenije: 50 let zdravstvenega strokovnega šolstva na Slovenskem. *Zdravstveni obzornik*, 8(3), pp. 145–158. Available at: <http://www.obzornikzdravstvenenege.si/1974.08.3.145> [10. 8. 2018].

Griffiths, P., Ball, J., Murrells, T., Jones, S. & Rafferty, A.M., 2016. Registered nurse, health care support worker, medical staffing levels and mortality in English hospital trusts: a cross-sectional study. *BMJ Open*, 6, art. ID e008751. <https://doi.org/10.1136/bmjopen-2015-008751> PMID:26861934; PMCID:PMC4762154

Gunn, V., Muntaner, C., Villeneuve, M., Chung, H. & Gea-Sanchez, M., 2019. Nursing professionalization and welfare state policies: a critical review of structural factors influencing the development of nursing and the nursing workforce. *Nursing Inquiry*, 26(1), art. ID e12263. <https://doi.org/10.1111/nin.12263> PMID:30175496

- Fitzpatrick, M.L., 2001. Historical research: the method. In: P.L. Munhall, ed. *Nursing research: a qualitative perspective*. 3th ed. Boston: Jones and Bartlett Publishers, pp. 403–416.
- Hočevnar-Kuharič, M., 1969. Dispanzerji in posvetovalnice za otroke v SR Sloveniji. *Zdravstveni obzornik*, 3(3), pp. 144–140. Available at: <http://www.obzornikzdravstvenenege.si/1969.03.3.144> [10. 8. 2018].
- Holme, A., 2015. Why history matters to nursing. *Nurse Education Today*, 35(5), pp. 635–637. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2015.02.007> PMID:25729009
- Ivančič Lebar, I., 2008. Zgodovina zasavskega zdravstva. *Kronika*, 57(3), pp. 569–570.
- Kelly, J. & Watson, R., 2015. An integrative review of the literature on the teaching of the *history* of nursing in pre-registration adult nursing education in the UK. *Nurse Education Today*, 35(5), pp. 360–365. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2014.10.015> PMID:25466795
- Keršič, I. & Klemenc, 2017. Ustanovitev, organizacijske sheme in žigi. In: D. Andoljšek, I. Keršič, D. Klemenc, M. Berkopec, A. Mihelič Zajec, et al., eds. *Negovanje dediščine skozi devet desetletij – organizirano delovanje medicinskih sester na Slovenskem*. Ljubljana, Zbornica zdravstvene in babiške nege – Zveza strokovnih društev medicinskih sester, babic in zdravstvenih tehnikov Slovenije, pp. 25– 47.
- Kodeks etike v zdravstveni negi in oskrbi Slovenije*, 2014. Ljubljana: Zbornica zdravstvene in babiške nege Slovenije – Zveza strokovnih društev medicinskih sester, babic in zdravstvenih tehnikov Slovenije.
- Korenčan, A., 2009. *Življenje in delo Angele Boškin, prve šolane medicinske sestre na Slovenskem*. Strokovna monografija. Gorica: Goriška Mohorjeva družba, pp. 17–61.
- Lačen-Benedičič, I., 2015. Zgodovina zdravstva na Jesenicah. *Naše novice*, 6(2), p. 10.
- Lewenson, S.B., 2011. Historical research method. In: H.J. Streubert & D. Rinaldi Carpenter, eds. *Qualitative research in nursing: advancing the humanistic imperative*. 5th ed. Philadelphia: Wolters Kluwer Health, pp. 225–248.
- Lewenson, S.B. & McAllister, A., 2015. Learning the historical method: step by step. In: M. de Chesnay, ed. *Nursing research using historical methods: qualitative designs and methods in nursing*. New York: Springer, pp. 1–22. <https://doi.org/10.1891/9780826126184.0001>
- Lindberg, B., Hunter, M. & Kruszewski, K., 1998. *Introduction to nursing*. 3rd ed. Philadelphia, PA: Lippincott.
- Jakšič, M. & Hauc, P., 2008. *Angela Boškin: poti k ljudem*. Video DVD Ljubljana: TV Slovenija.
- Jarnovič, N., Kotnik, A., Seivwright, M.J. & M.Š.M., 1969. Iz društvenega življenja. *Zdravstveni obzornik*, 3(4), pp. 231–243. Available at: <http://www.obzornikzdravstvenenege.si/1969.03.4.231> [10. 8. 2018].
- MacMillan, K.M., 2012. The challenge of achieving interprofessional collaboration: should we blame Nightingale? *Journal of Interprofessional Care*, 26, pp. 410–415. <https://doi.org/10.3109/13561820.2012.699480> PMID:22734936
- Madsen, W., 2008. Teaching history to nurses: will this make me a better nurse? *Nurse Education Today*, 28(5), pp. 524–529. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2007.09.008> PMID:17935834
- Merljak, N., 1974. Jubilejna skupščina Zveze društev medicinskih sester Slovenije: 50. obletnica ustanovitve šole za medicinske sestre na Slovenskem. *Zdravstveni obzornik*, 8(3), pp. 158–161. Available at: <http://www.obzornikzdravstvenenege.si/1974.08.3.145> [10. 8. 2018].
- Miller, B.K., Adams, D. & Beck, L., 1993. A behavioral inventory for professionalism in nursing. *Journal of Professional Nursing*, 9(5), pp. 290–295. [https://doi.org/10.1016/8755-7223\(93\)90055-H](https://doi.org/10.1016/8755-7223(93)90055-H)
- Miloradović, M., 1978. Petdesetletnica strokovnega društva medicinskih sester na Slovenskem. *Zdravstveni obzornik*, 12(1/2), pp. 3–22. Available at: <http://www.obzornikzdravstvenenege.si/1978.12.1.3> [10. 8. 2018].
- Muller, L., 2018. Legal and ethical issues. In: D.L., Huber, ed. *Leadership and nursing care management*. 6th ed. Philadelphia, PA: Saunders, pp. 85–101.
- Mugerli, M., 2015. *Zgodovina zdravstva na Jesenicah*. Jesenice: Gornjesavski muzej Jesenice, pp. 7–16, 25–26.
- Nightingale, F., 1859. *Notes on nursing: what it is and what it is not*. London, United Kingdom: Harrison & Sons, pp. 12–136.
- Quinn, C., & Smith, M., 1987. *The professional commitment: Issues and ethics in nursing*. Philadelphia, PA: Saunders.
- Palese, A., Zabalegui, A., Sigurdardottir, A.K., Bergin, M., Dobrowolska, B., Gasser, C., et al., 2014. Bologna process, more or less: nursing education in the European economic area: a discussion paper. *International Journal of Nursing Education Scholarship*, 11(1), pp. 63–73. <https://doi.org/10.1515/ijnes-2013-0022> PMID:24695045
- Rehar Sancin, L., 2012. Angela Boškin prva medicinska sestra v Sloveniji (1885–1977). In: *Nojevo pero. Del 1: rojstvo 20. stoletja v znamenju primorskih žena rojenih do leta 1900*. 2. dopolnjena izd. Trst : ZTT, pp. 185–191.

- Rožman, I., 2007. Angela Boškin (1885–1977): prva medicinska sestra in socialna delavka v Sloveniji in Jugoslaviji. In: A. Šelih, ed. *Pozabljena polovica: portreti žensk 19. in 20. stoletja na Slovenskem*. Ljubljana: Tuma; SAZU, pp. 202–206.
- Schein, E., & Kommers, D., 1972. *Professional education*. New York, NY: McGraw-Hill.
- Silber, J.H., Rosenbaum, P.R., McHugh, M.D., Ludwig, J.M., Smith, H.S., Niknam, B.A., et al., 2016. Comparing the value of better nursing work environments across different levels of patient risk. *JAMA Surgery*, 151(6), pp. 527–536. <https://doi.org/10.1001/jamasurg.2015.4908> PMID:26791112; PMCID:PMC4957817
- Skela-Savič, B., 2018a. *Basics of EBN, models and process - based on SCES content*. Lecture at: "Efficiency and quality by evidence based nursing, master class in the framework of ProInCa - Promoting the innovation capacity of higher education in nursing during health services' transition, a project co-founded by the Erasmus+ capacity building in the field of higher education programme", Ljubljana, November 12th.
- Skela-Savič, B., 2018b. *Zdravje in potrebe neformalnih oskrbovalcev v družini: izzivi dolgotrajne oskrbe v Sloveniji*. Available at: <https://www.fzab.si/blog/2018/04/17/zdravje-in-potrebe-neformalnih-oskrbovalcev-v-druzini-izzivi-dolgotrajne-oskrbe-v-sloveniji/> [15. 7. 2018].
- Skela-Savič, B., 2017a. Development of nursing professionalization elements in Slovenia : the group interview technique. *Obzornik zdravstvene nege*, 51(4), pp. 274–297. <https://doi.org/10.14528/snr.2017.51.4.199>
- Skela-Savič, B., 2017b. Professionalization of nursing in Slovenia: challenges and responsibilities for nurses with a higher education degree. *Obzornik zdravstvene nege*, 51(4), pp. 264–273. <https://doi.org/10.14528/snr.2017.51.4.202>
- Skela-Savič, B., 2017c. Slovenska zdravstvena nega in profesionalizacija, izzivi za prihodnost. In: D. Andoljšek, I. Keršič, D. Klemenc, M. Berkopec, A. Mihelič Zajec, et al., eds. *Negovanje dediščine skozi devet desetletij – organizirano delovanje medicinskih sester na Slovenskem*. Ljubljana: Zbornica zdravstvene in babiške nege – Zveza strokovnih društev medicinskih setser, babic in zdravstvenih tehnikov Slovenije, pp. 111–121.
- Skela-Savič, B., Babnik, K., Trunk Širca, N., Pajnkihar, M., Klemenčič, E., Gabrovec, B., et al., 2017a. *Zaključno poročilo ciljno raziskovalni projekt: »Zdravstvena nega kot znanstvena disciplina v Sloveniji: mednarodno primerljiv sistem sekundarnega in terciarnega izobraževanja v zdravstveni negi kot temelj raziskav in prispevka znanosti k trajnostnemu družbenemu razvoju«*. Jesenice, etc.: Fakulteta za zdravstvo Angele Boškin, etc., pp. 1–226.
- Skela-Savič, B., 2016a. Professionalism in nursing: what is its current level in Slovenia. *Obzornik zdravstvene nege*, 50(1), pp. 4–9. <https://doi.org/10.14528/snr.2016.50.1.94>
- Skela-Savič, B., Hvalič Touzery, S. & Pesjak, K., 2017b. Professional values and competencies as explanatory factors for the use of evidence-based practice in nursing. *Journal of Advanced Nursing*, 73(1), pp. 1910–1923. <https://doi.org/10.1111/jan.13280> PMID:28205259
- Skela-Savič, B., Pesjak, K. & Lobe, B., 2016. Evidence-based practice among nurses in Slovenian hospitals: a national survey. *International Nursing Review*, 63(1), pp. 122–131. <https://doi.org/10.1111/inr.12233> PMID:26748610
- Skela-Savič, B., 2016. *Zakaj Fakulteta za zdravstvo Angele Boškin?* Available at: <https://www.fzab.si/blog/2016/12/19/zakaj-fakulteta-za-zdravstvo-angele-boskin/> [1. 6. 2018].
- Skela-Savič, B., 2014. Are we aware of our responsibilities for developing nursing care? *Obzornik zdravstvene nege*, 48(1), pp. 5–11. <https://doi.org/10.14528/snr.2014.48.1.12>
- Skela-Savič, B. & Kydd, A., 2011. Nursing knowledge as a response to societal needs : a framework for promoting nursing as a profession. *Zdravstveno varstvo*, 50(4), pp. 286–296. <https://doi.org/10.2478/v10152-011-0007-3>
- Skela-Savič, B., 2009. Zdravstvena nega in raziskovanje: nekateri vplivni dejavniki za razvoj zdravstvene nege kot znanstvene discipline v Sloveniji. *Obzornik zdravstvene nege*, 43(3), pp. 209–222. Available at: <https://obzornik.zbornica-zveza.si/index.php/ObzorZdravNeg/article/view/2726> [1. 5. 2018].
- Skela-Savič, B., 2007. Zakaj so potrebni novi strokovni nazivi v zdravstveni negi. *Utrip : informativni bilten Zbornice zdravstvene nege Slovenije*, 15(5), pp. 11–13.
- Skela-Savič, B., 2007. Angela Boškin in razvoj profesije. *Utrip*, 15(4), p. 8.
- Smith, T., 2009. A policy perspective on the entry into practice issue. *OJIN: The Online Journal of Issues in Nursing*, 15, art 1. Available at: <http://ojin.nursingworld.org/MainMenuCategories/ANAMarketplace/> [13. 7. 2017].
- Stahlke, W.S., 2018. The impact of regulatory perspectives and practices on professional innovation in nursing. *Nursing Inquiry*, 25(1), art. ID e122112. <https://doi.org/10.1111/nin.12212> PMID:28677848
- Steele, N.M., 2017. A time to celebrate: Florence Nightingale. *Urologic Nursing*, 37(2), pp. 57–59. <https://doi.org/10.7257/1053-816X.2017.37.2.57>

- O'Sullivan, B., 2016. The forgotten 'sisters' of WW1. *Kai Tiaki Nursing New Zealand*, 21(11), pp. 34–35.
- Štepec, M., Ličina, M., Oražem, V., Klavora, M., Širok, K., Hribar, A, et al., 2014. *Take vojne si nismo predstavljali: 1914–1918*. Ljubljana: Muzej novejšje zgodovine Slovenije, pp. 91–93.
- Terseglav Tomazin, H.T. & Mihelič Zajec, A., 2010. Delovanje medicinskih sester na Jesenicah od začetka 20. stoletja do druge svetovne vojne. In: A. Bobnar & B. Vettorazzi, eds. *Partnerstvo, znanje in razvoj na zdravstvenem področju : zbornik predavanj z recenzijo: 2. študentska konferenca s področja zdravstvenih ved*. Ljubljana: Zdravstvena fakulteta, pp. 233–241.
- Toman, C. & Thifault, M.C., 2012. Historical thinking and the shaping of nursing identity. *Nursing History Review*, 20, pp. 184–204. <https://doi.org/10.1891/1062-8061.20.184> PMID:22360003
- Uredništvo, 1970. Osebne vesti. *Zdravstveni obzornik*, 4(2), pp. 109–111. Available at: <http://www.obzornikzdravstvenenege.si/1970.04.2.109> [5. 6. 2017].
- Watkins, D., 2011. The influence of master's education on the professional lives of British and German nurses and the further professionalization of nursing. *Journal of Advanced Nursing*, 67(12), pp. 2605–2614. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2648.2011.05698.x> PMID:21615461
- While, A., 2014. World War I remembered with reference to district nurses. *British Journal of Community Nursing*, 9(5), pp. 244–247. <https://doi.org/10.12968/bjcn.2014.19.5.244> PMID:24784560
- World Medical Association, 2013. World Medical Association Declaration of Helsinki: ethical principles for medical research involving human subjects. *Journal of the American Medical Association*, 310(20), pp. 2191–2194. Available at: <http://www.wma.net/en/20activities/10ethics/10helsinki/DoH-Oct2013-JAMA.pdf> [1. 9. 2016].
- Zaletel, M. & Šušteršič, O., 2005. Ob 50-letnici izobraževanja iz zdravstvene nege. *Obzornik zdravstvene nege*, 39(1), pp. 5–20. Available at: <https://obzornik.zbornica-zveza.si/index.php/ObzorZdravNeg/article/view/2528> [10. 8. 2018].
- Zupanič Slavec, Z., 2017. *Zgodovina zdravstva in medicine na Slovenskem: medicina skozi čas, javno zdravstvo, farmacija*. Ljubljana : Slovenska matica : Znanstveno društvo za zgodovino zdravstvene kulture Slovenije, pp. 147–169.
- Zupanič Slavec, Z., 2005. *Razvoj javnega zdravstva na Slovenskem med prvo in drugo svetovno vojno: Dr. Ivo Pirc (1891–1967): utemeljitelj javnega zdravstva na Slovenskem*. Ljubljana : Inštitut za varovanje zdravja RS, pp. 47–166.

Citirajte kot / Cite as:

Skela-Savič, B., 2019. Vloga prve skrbstvene sestre Angele Boškin pri profesionalizaciji slovenske zdravstvene nege: zgodovinska raziskava življenjepisa (1912–1944). *Obzornik zdravstvene nege*, 53(1), 137–156. <https://doi.org/10.14528/snr.2019.53.2.2967>